

Novice iz Moravške doline

GLASILO OBČINE MORAVČE / OKTOBER 2021 / ŠTEVILKA 8 / LETNIK XXII

8

2021

Jesenska razmišljanja moravškega župnika

/ str. 9

Približuje se praznik Vseh Svetih, dan spomina na mrtve, praznik vernih duš. Vrstni red ali poimenovanje teh dni je lahko različno, a to ni najbolj pomembno in odločilno. Pomembno je, da se zavedamo, da je končna usoda vseh nas enaka.

Dan, ko smo se spet zbrali / str. 11

Člani Društva krajanov Limbarska gora so letos, po dvoletnem premoru zaradi epidemije, ponovno organizirali Tek na Limbarsko goro. Organizatorji so bili zadovoljni in so poudarili, da v nedeljo, 19. septembra, na teku na Limbarsko goro ni bilo poražencev

Krajani Češnjic na Primorskem / str. 18

Člani Društva krajanov Češnjic so se avgusta odpravili na severno Primorsko, na redno letno ekskurzijo. Poleg naravnih lepot korit reke Tolminke in Zadlaščice, so si ogledali muzej prve svetovne vojne v Kobaridu in pokušali dobrote mlekarne Planika.

Znamenita Moravčana – izdelovalca oltarjev in podobarja / str. 36

Domačiji Rovškovih v Gabrju pod Limbarsko goro so po domače rekli Pri Zlatarju. Upravičeno. Njihove roke so izdelovale pozlačene kipe, cele oltarje ali posamezne oltarne elemente, oltarne mize, krstne kamne in razne sakralne skulpture. V mnogih cerkvah po Sloveniji so izdelki očeta Andreja, podobarja in sina Andreja, podobarja in kiparja.

Izobešanje zastave Republike Slovenije

Državna zastava je pomemben znak pripadnosti državi. Z njo označujemo državne oz. javne institucije, sedeže lokalnih skupnosti, izobešamo jo ob državnih in lokalnih praznikih, označujemo pomembnejše prireditve in srečanja. Ob praznikih je prav, da jo izobesimo tudi na privatnih hišah in sicer skladno z Zakonom o grbu, zastavi in himni RS ter o slovenski narodni zastavi.

Zastava RS se izobeša ob naslednjih praznikih:

- **8. februar, Prešernov dan, slovenski kulturni praznik,**
- **7. april, dan slovenske zastave**
- **27. april, dan upora proti okupatorju,**
- **1. in 2. maj, praznik dela,**
- **8. junij, dan Primoža Trubarja**
- **25. junij, dan državnosti,**
- **17. avgust, združitev prekmurskih Slovencev z matičnim narodom**
- **15. september, dan vrnitve Primorske k matični domovini**
- **23. september, dan slovenskega športa**
- **25. oktober, dan suverenosti**
- **23. november, dan Rudolfa Maistra**
- **26. december, dan samostojnosti.**

Če je zastava izobešena na drogu, morajo biti barve zastave razporejene od zgoraj navzdol po naslednjem vrstnem redu: bela, modra, rdeča. Grb mora biti, gledano od spredaj, na levi strani zastave v levem zgornjem delu. Izobešanje poškodovanih zastav ni dovoljeno.

Razlika med zastavo RS in narodno zastavo je v tem, da v narodni zastavi ni grba.

Novice iz Moravške doline

OKTOBER 2021
ŠTEVILKA 8
LETNIK XXII

Novice iz Moravške doline je informativno glasilo občine Moravče, ki je tudi izdajateljica.

ISSN 2536-4057. Izhaja predvidoma desetkrat letno in ga prejema vsa gospodinjstva v občini brezplačno.

Sedež in naslov uredništva
Občina Moravče
Vegova ulica 9
1251 Moravče
01 724 71 40
E-poštni naslov
moravske.novice@moravce.si

Uredništvo
Novic iz Moravške doline:

Odgovorna urednica
mag. Tatjana Čop

Lektorica
Bernarda Mal

Likovni urednik in oblikovanje
mag. Blaž Slapar

Uredniški odbor
Bogomil Brvar
Bojana Dorič
dr. Franci Malin
Anja Ravnikar

Fotografija na naslovnici
mag. Blaž Slapar

Tisk
Tiskarna Januš d.o.o.
Naklada
1800 izvodov

Rokovnik izhajanj, navodila za pisce prispevkov in cenik oglasnega prostora so objavljeni na spletni strani www.moravce.si.

Naslednja številka izide 25. novembra 2021. Prispevke za objavo pošljite na elektronski naslov moravske.novice@moravce.si. Rok za oddajo je 3. november 2021. Pisci sami jamčijo za verodostojnost vsebine objav ter za avtorstvo besedil in slikovnega gradiva. Novice iz Moravške doline so vpisane v razvid medijev pri Ministrstvu za kulturo RS pod zaporedno številko 374.

Skupaj naprej

Drage občanke in občani Občine Moravče.

dr. Milan Balažič
župan občine Moravče

Najprej bi vam rad na kratko poročal o svoji dejavnosti v zadnjem mesecu.

Nove pridobitve: v septembru sem odprl tri nove asfaltirane cestne odseke – od Križat do Peških Kandrš, na Gori pri Pečah in od Moravč do Soteske (uvodna faza, ki jo bomo podaljšali do Vinj in Negastrna). V oktobru pa smo skupaj z moravškimi ribiči odprli nov oporni zid in urejene brežine na naših lepih Ribnikih.

Prizidek k šoli in nova športna dvorana: na dveh sestankih z vsemi deležniki smo opravili še zadnje priprave za začetek gradnje in v ta namen oblikovali gradbeni odbor, ki ga vodi direktor občinske uprave Ivan Kenda. Dogovorili smo se o vsem, kar

je pomembnega: postavitve varnostne ograje, obvozi, prevozi otrok, nadomestne učilnice in selitev kuhinje.

Dom starejših občanov: dan pred koncem razpisa je 29. septembra podjetje IMP kot lastnik Medgeneracijskega centra v Domžalah vložilo popolno vlogo za pridobitev državne koncesije. 7. oktobra je bilo novo vodstvo IMP na obisku v Moravčah, kjer smo se pogovorili o vsem, kar zadeva bližnji začetek gradnje. Pri izvedbi tega projekta imamo tudi hvalevredno pomoč naše evropske poslanke Ljudmile Novak in poslanke Državnega zbora RS Tadeje Šuštar.

Nova ambulanta: 20. septembra sem se z direktorico Zdravstvenega doma Domžale dr. Rajapakse dogovoril o poteku priprav na začetek gradnje naše druge splošne ambulante v Zdravstvenem domu Moravče, ki bo predvidoma končana pred začetkom poletja prihodnje leto. Občina bo svoja sredstva vložila v pripravo prostorov, Zdravstveni dom Domžale pa v nabavo opreme.

Obvoznica: 8. oktobra sva skupaj z direktorjem občinske uprave Ivanom Kendo na Ministrstvu za infrastrukturo obiskala Ministra Jerneja Vrtočca. Dogovorili smo se, da se pospešijo še zadnje priprave pred gradnjo, se pravi, da se obvoznica umesti v državni proračun, z odkupi zemljišč pa se lahko prične že v prihodnjem letu.

Optika: dobili smo novega izvajalca projekta Runext (prej Rune Enia), ki je s strani države in EU pred časom prejel sredstva za gradnjo širokopasovnega omrežja. Na skupnem sestanku 7. oktobra smo uskladili pogodbo o ustanovitvi stvarne služnosti, podpis se pričakuje v naslednjih dneh. Predstavniki izvajalca so se zavezali, da bodo Občino tedensko obveščali o izvedenih delih, mi pa bomo te informacije redno objavljali na naši spletni strani.

Sklepi občinskega sveta: na seji 29. septembra smo sprejeli tretji rebalans starega proračuna in »pospravili po hiši«. V sklopu priprav na izdelavo novega proračuna smo sprejeli projekta energetske sanacije osnovne šole in izgradnjo športnih tribun s slačilnicami ob nogometnem stadionu. Prav tako smo se odločili za koncept izgradnje

kanalizacije s štirimi zaokroženimi celotami: Moravče, Vrhpolje, Gorica in Peče. Nenazadnje smo s sklepom ustanovili nov Odbor za varstvo in zaščito okolja, da bomo lahko skupaj lažje namerili prave korake pri našem prizadevanju za čisto Moravško dolino. Trudim se, da v okviru možnosti skupaj naredimo čim več v maniri medsebojnega spoštovanja. Zato sem napisal **moravško pismo o strpnosti**.

**DRŽAVE NASTAJAJO IN
PROPADAJO, VLADE SE
MENJAJO, KULTURA
(SLOVENSKA IN MORAVŠKA)
PA OSTAJA VEČ ALI MANJ
ENAKA SKOZI STOLETJA.**

Moravško pismo o strpnosti

Tokrat bi vam rad zapisal nekaj besed o naši družbeni kulturi. Včasih si skušamo vsak pri sebi odgovoriti na temeljno vprašanje – kdo smo mi? Medtem ko si na vprašanje, »kdo sem jaz«, vsak odgovarja sam in s pomočjo najbližjih, odgovore na vprašanja za »mi« tradicionalno poiščemo na področjih, ki nam največ pomenijo: z dediščino, jezikom, vero, zgodovino, vrednotami, običaji. Države nastajajo in propadajo, vlade se menjajo, kultura – slovenska in moravška – pa ostaja več ali manj enaka skozi stoletja. Daje nam našo istovetnost, vrednote in usmeritev. Današnje poudarjanje vrednot je posledica moralnega relativizma prejšnjih časov in pomeni ponovno obuditev vrednot reda, dela, družine, vzajemne pomoči in solidarnosti.

V skrbi za svojo nacionalno in lokalno identiteto je med ljudmi vse več strahu, da nas bodo preplavili migranti z juga in vzhoda, ki govorijo s tujimi jeziki, spoštu-

jejo druge bogove, pripadajo drugačnim kulturam; prevzeli nam bodo delovna mesta, zasedli zemljo, živeli na račun socialne države in ogrozili naš način življenja. Mar res? Naša preteklost je bila vrednotno krščanska, toda ali bo takšna tudi naša prihodnost? Zgodovina nas pouči, da je bil edina resna grožnja našemu robnemu položaju evropskega Zahoda radikalni islam. Naši predniki so postavljali turške straže, gradili obrambna obzidja in kurili opozorilne kresove. Včeraj so se mimo nas vile reke beguncev (med njimi največ ekonomskih migrantov), jutri se bodo lahko znova. Če pri nas kljub različnim protestom še vedno v osnovi prevladuje duh strpnosti, za radikalni islam žal tega ni mogoče trditi.

**»ZDRAVA PAMET JE NA SVETU
PORAZDELJENA NAJBOLJ ENAKOMERNO.
ZMOŽNOST PRAVILNE PRESOJE IN RAZLIKOVANJE
RESNICE OD NERESNICE – IN PRAV TO IMENUJEMO
ZDRAVO PAMET ALI RAZUM – JE PO NARAVI
ENAKA V VSEH LJUDEH«.
(RENÉ DESCARTES).**

Dve poti

Pred nami sta dve možni poti: ali se bomo naučili drug ob drugem mirno živeti, kjer se bomo učili eden od drugega zgodovine, ideale, umetnost in kulturo, s čimer bomo bogatili življenja. Ali pa bomo šli po poti medsebojnega nerazumevanja, stalnih napetosti, spopadov in vojn. Tisti, ki ste nas ljudje izbrali, da vodimo politiko, smo pred vami odgovorni za oblikovanje politične kulture dialoga in sklepanja pametnih kompromisov. Pri tem se sklicujem na slavni začetek Descartesove Razprave o metodi, v katerem pravi, da je zdrava pamet »na svetu porazdeljena najbolj enakomerno. Zmožnost pravilne presoje in razlikovanje resnice od neresnice – in prav to imenujemo zdravo pamet ali razum – je po naravi enaka v vseh ljudeh«.

Krščanska zapoved »ljubi svojega bližnjega kot samega sebe« je našla svojo pot v svet v obliki kulturnih razlik in z njimi povezanih napotil: »spoštuj razliko drugega«, »spoštuj njegovo drugačnost!«. Krščanska zapoved je etično nekoliko omiljena: bližnjega ali drugega ni več potrebno ljubiti – dovolj je, da smo do njega strpni, da ga »prenašamo«. K temu velja dodati tudi drugo plat iste etike: ni strpnosti za nasprotnike strpnosti, ni spoštovanja za tistega, katerega razlika je ravno v tem, da ne spoštuje razlik. Strpnost med nami in do drugih je v službi dobrega. Ali če to povem še malo drugače: dobro je koristno za nas vse, kajti ni važno, ali je mačka črna ali siva, glavno je, da lovi miši, da blagostanje vseh raste.

Moravska strpnost

Vse povedano velja tudi v Moravški dolini: tudi med nami mora veljati pravica do drugačnosti, med seboj moramo dopuščati razlike – kulturne, politične, verske in razlike v načinu življenja. Nihče nima pravice teh razlik zatirati, omalovaževati ali drugim vsiljevati svoja stališča kot edino veljavna. Strpnost do razlik med nami nam omogoča mirno življenje in sobivanje brez nasilja ali preganjanja. Tudi če se nam včasih zdi kakšna stvar zoprna, nezaželen in nedobrodošla, jo velja strpno prenašati in se sprijazniti, v kolikor ne krši zakona ali sprejetih moralnih načel. Nestrpnost izhaja iz nevednosti, ki pozablja, da je vsak človek vreden spoštovanja. Zdrava pamet nam nalaga, da se bomo med seboj vselej prerekali, kaj je resnica. Včasih se bomo do nje dokopali. Ker pa ne moremo vnaprej vedeti z gotovostjo, kdo ima prav, moramo biti dobrohotni in potrpežljivi do tistih, ki verujejo v zmoto. Tudi zmota ima lahko videz resnice in vsak med nami iskreno veruje, da je prav njegova resnica prava.

Dokler je človek zvest svoji vesti in je iskreno prepričan v svoj prav z mislijo na dober namen, ga nima nihče pravice omejevati, smešiti ali žaliti. Edino, kar lahko omejuje svobodo vesti, je skupni interes za javni red in varnost. Ta omejitev pa nam ne sme odvzeti pravice do kritičnega razmišljanja in ustvarjanja pogledov o boljšem jutri. Moja dolžnost župana je širiti medsebojno razumevanje in strpnost med občani. Lepo bi bilo, da to počnemo vsi. Odrinili smo se od obal, kjer je še pred časom veljal zakon močnejšega in samovolja tistih na oblasti. In učimo se osnovnih pravil pravičnosti, ki najbolj ustreza skupnim moralnim temeljem in zato pospešuje naše skupno sožitje, vzpodbuja uresničevanje interesov občanov in hkrati interese naše skupne lokalne skupnosti. Brez tega vidim le človeške volkove, ki se zaradi svojih sebičnih interesov spopadajo med seboj po načelu boja vseh proti vsem (*homo homini lupus* – človek človeku volk).

Sklep

Iz takšnega duha strpnosti in skupnega dela izhaja moravški duh napredka. Ne zapravljajmo več časa, naše življenje je neskončno kratko in dragoceno. Do Moravske doline ima naša generacija obveznost, saj nam je zaupana, da v njej pomnožimo materialno in duhovno bogastvo, hkrati pa jo predamo naprej našim otrokom očiščeno in neokrnjeno. Če bomo naš mali svet prepustili našim zanamcem vsaj malo boljši, kot smo ga prejeli, smo opravili nalogo. Za to imamo vse možnosti. Izkoristimo jih. Zato je optimizem lahko naš življenjski slog.

Občinski svet Občine Moravče sprejel protestno izjavo ob nezakonitem vrtanju podjetja Termit

Na 16. seji, 29. septembra, je Občinski svet Občine Moravče z veliko večino glasov na predlog župana dr. Milana Balažica sprejel »Protestno izjavo ob nezakonitem vrtanju« Geološkega zavoda Slovenije, ki ga je naročilo podjetje Termit.

Tako se je Občinski svet odzval na številne proteste občanov, ki so protestirali proti vrtanju v Moravški dolini brez vseh ustreznih dovoljenj in na kmetijskih zemljiščih izven obstoječega pridobivalnega prostora. Občinski svetniki so sklenili, da dokler Termit krši zakonodajo, mu država ne sme podaljšati ali podeliti nobene nove koncesije. V občini Moravče so se občani že pred 15 leti z referendumom odločili za prepoved dovažanja industrijskih odpadkov in za čisto okolje. Vse slovenske vlade odtlej s svojo dejansko proti-okoljsko politiko in poklekanjem pred izsiljevanjem podjetja Termit kršijo temeljno ustavno pravico ljudi do čistega in zdravega okolja.

Protestna izjava ob nezakonitem vrtanju

Občinski svet Občine Moravče ostro protestira proti nezakonitemu vrtanju Geološkega zavoda Republike Slovenije, ki ga je naročilo podjetje Termit.

Vrtanja z vrtalno konstrukcijo potekajo v občini Moravče od konca julija naprej na različnih lokacijah brez ustrezne dokumentacije, brez dovoljenj in ustreznih soglasij. Za nekatera od teh so pristojni Občina in njeni koncesionarji, vendar o vrtanju in premikih težke mehanizacije po občinskih cestah Občina ni bila niti obveščena.

Protestiramo proti nezakonitemu obnašanju, ki spominja na divji Zahod: nezakonito vrtanje državnega Geološkega zavoda s svojo fizično prisotnostjo podpirajo predstavniki naročnika – podjetja Termit. To podjetje se spet obnaša, kot da je lastnik cele Moravške doline in lahko počenja, kar se mu zahoče, pri tem pa ob očitnem tistem soglasju države po vrsti krši zakone. Zato se moramo odzvati na nujne klice občanov in občanov, ki jim ni vseeno, kaj to podjetje počenja z Moravško dolino. **Od pristojnih državnih organov zahtevamo, da zaustavijo to novo Termitovo flagrantno kršenje zakonodaje.** Brez soglasij vrtanja ne sme biti.

Vsak pošten občan mora za vsak najmanjši poseg v prostor od državnih institucij pridobiti niz soglasij, ki so glede odmikov in lastništva točna na milimetre. Ko pa gre za podjetje Termit, to ne velja in država počepne. Še več: **ugotovili smo, da se nekatera vrtanja dogajajo zunaj obstoječega pridobivalnega prostora.** Vrtali so 30 metrov zunaj območja pridobivanja mineralnih surovin, na kmetijskem zemljišču, ki je namenjeno zgolj in samo pridelavi kmetijskih kultur.

Vemo, da vrtanja predstavljajo uvod v izvedbo Termitovih načrtov, ki smo jih že razkrili: odkopati

nameravajo celotno vznožje našega turistično-romarskega bisera – Limbarsko goro; kopati hočejo na Hribcah vsenaokrog znamenite cerkve Žalostne Matere Božje; od Mošenika se bodo širili naprej proti Pečam, da še bolj uničijo zaščiteno območje Nature 2000. **Ne pristajamo na to, da smo obsojeni na uničenje Moravške doline, na zastupitev naravnih virov in na raka.** Zato smo sprožili postopke, ki bodo v najkrajšem možnem času krepko omejili pridobivalne prostore, ki sicer zajemajo ves osrednji del občine Moravče.

Ohraniti hočemo našo Moravško dolino v njenih lepota in zgodovinski tradiciji, da bo lahko še naprej temelj našega dobrega življenja, zdravja in prijaznega naravnega okolja. Ustaviti nameravamo uničevanje narave na veliko, kakršno v občini Moravče izvaja podjetje Termit. To ni moralno sprejemljivo obnašanje. Govorimo o okoljskem kriminalu, ki ga dopušča država, o nasilju nad ljudmi in naravo. Takšno nasilje moramo, tako kot drugje po Evropski uniji, moralno obsoditi in kazensko sankcionirati. **Dokler Termit krši zakonodajo, mu država ne sme podaljšati ali podeliti nobene nove koncesije.** Načela, norme in vrednote ekološke zavesti morajo postati temeljne družbene usmeritve. V občini Moravče smo se odločili za čisto okolje, saj ima vsak – še posebej naši otroci – pravico do zdravega življenjskega okolja.

Občinske novice

Besedilo in fotografije: občinska uprava

Nova asfaltirana cesta od Moravč do Soteske

V petek, 1. oktobra, je župan dr. Milan Balažič odprl novo asfaltirano cesto od Moravč do Soteske in naprej do mostu proti Serjučam. Gre za prvi del celovite obnove ceste od Moravč do Vinj in Negastrna ter naprej proti Lukovici. Te ceste se po županovih besedah že umeščajo v proračun za leti 2022 in 2023. Novo cesto je blagoslovil moravški župnik Kancijan Čižman. Odprtja so se udeležili tudi evropska poslanka Ljudmila Novak, podžupan Marko Kladnik, varuh pravic občanov Stanislav Ravnikar in še nekateri drugi svetniki Občinskega sveta.

Rožnati oktober – boj proti raku dojk 2021

Oktober je svetovni mesec osveščanja o raku dojk, ki je najpogostejša oblika raka pri ženskah. Rak dojk ni izključno bolezen žensk, saj sta med obolelimi tudi eden do dva odstotka moških. Rak

dojk je visoko ozdravljiv, če je odkrit dovolj zgodaj. Zato je za zmanjševanje umrljivosti pomembno predvsem zgodnje odkrivanje bolezni in takojšnje učinkovito ter vsaki bolnici prilagojeno zdravljenje.

V združenju Europa Donna vsako leto oktobra pripravijo številne aktivnosti, s katerimi želijo obeležiti rožnati oktober, osveščati širšo javnost o raku dojk in opozoriti na pomen zdravega načina življenja, zgodnjega odkrivanja in učinkovitega zdravljenja bolezni. Tudi letos so pripravili številne aktivnosti, s katerimi bodo obeležili rožnati oktober. V oktobru, mesecu osveščanja o raku dojk, tako z rožnatimi pleteninami za en mesec ovijajo drevesa po vsej Sloveniji. Lokalne skupnosti imajo ključno vlogo pri omogočanju in spodbujanju zdravega življenjskega sloga in telesne dejavnosti za krepitev zdravja tako preko ustreznega načrtovanja in izgradnje infrastrukture igralnih površin, parkov, kolesarskih in peš poti, telovadnih in vadbenih športnih prostorov kot tudi preko omogočanja in financiranja programov spodbujanja zdravega življenjskega sloga, vključno s programi telesne dejavnosti za krepitev zdravja, vadbenih programov in športno rekreativnih programov.

V petek, 1. oktobra, je župan Občine Moravče dr. Milan Balažič skupaj s podžupanom Markom Kladnikom ter članicama Društva rokodelcev - Rokodelski center Moravče v znak podpore projektu ozaveščanja o raku dojk v rožnate pletenine ovil drevesa pred Občino Moravče.

Kulturne poti Sveta Evrope v Sloveniji oživljajo medsebojno sodelovanje

V torek, 28. septembra, je Fakulteta za turizem organizirala dogodek Po poteh Kulturnih poti Sveta Evrope v Sloveniji. Glavni namen dogodka je bil predstaviti vsebino in način delovanja štirih Kulturnih poti Sveta Evrope v Sloveniji. Del študijskega izleta je bil tudi ogled cerkve sv. Martina v Moravčah, ki je del Kulturne poti svetega Martina. Udeležence sta nagovorila župan Občine Moravče dr. Milan Balažič in župnik Kancijan Čižman.

Novi podporni zidovi in brežine na Ribnikih

V soboto, 9. oktobra 2021, je župan Občine Moravče dr. Milan Balažič odprl novo pridobitev občank in občanov, še posebej pa moravške ribiške družine: nove podporne zidove in brežine na Ribnikih pri Zalogu pri Moravčah. S tem se je preprečilo plazenje brežine, že tako lepo športno-turistično točko pa napravilo še lepšo in varnejšo. Novo pridobitev je blagoslovil diakon Janez Pavel Šuštar, odprtja pa so se udeležili podžupan Marko Kladnik, varuh pravic občanov Stanislav Ravnikar in nekateri svetniki Občinskega sveta. Po uradnem delu je predsednik moravške ribiške družine Andrej Črv vse prisotne povabil na ribiško druženje v skladu s priporočili NIJZ.

Poročilo o aktivnostih glede optike v občini Moravče

BESEDILO: MIRIAM RAVNIKAR ŠURK, odvetnica (za Občino Moravče)

V letu 2020 je bilo opravljenih pet sestankov z izvajalcem projekta, ki je bil takrat še RUNE Enia d. o. o.. Kljub vsakokratnim zahtevam Občine glede časovnega in lokacijskega načrta izvajanja aktivnosti v zvezi z optiko, smo dobili le delne odgovore, ki pa so zadostovali, da je bila dne 23. julija 2020 podpisana pogodba o ustanovitvi služnosti na parcelah, po projektu S20. Občina je vse svoje zaveze, tako glede pogodbe kot glede izdaje ustreznih dovoljenj oziroma soglasij, izpolnila. Ker izvajalec ni pripravil zadovoljivega poročila o nameravanih aktivnostih, ki se niti niso nadaljevale v dogovorjenem časovnem roku, ga je Občina redno pozivala, naj poda informacije o svojih aktivnostih. Poročila so prihajala neredno in le na izrecno zahtevo Občine.

Dne 10. avgusta 2021 je izvajalec projekta (tokrat RUNEXT d. o. o.) posredoval Občini predlog služnostne pogodbe, nanašajoč se na območje občine Moravče – Sklop 40, za opremljanje katerega je bil z odločbo Ministrstva za javno upravo št. 381-34/2020/184 dne, 14. julija 2021 izbran na javnem razpisu za sofinanciranje gradnje širokopasovnih omrežij naslednje generacije »GOŠO 5«. Občina je kot služnostna zavezanka na predlog pogodbe podala obsežne vsebinske pripombe ter zahtevala pojasnila glede »novega« izvajalca ter obsega po javnem razpisu v odnosu do že projektiranih območij S20 in S21.

Dne, 22. septembra 2021 je bil s predstavniki izvajalca organiziran sestanek, na katerem pa Občina ni prejela zadovoljivih odgovorov, zato je zahtevala predložitev odločbe ministrstva, grafičnega poteka trase ter dodatna pojasnila glede »novega« izvajalca.

Usklajevalni sestanek je bil organiziran dne, 7. oktobra 2021. Predstavniki izvajalca in Občine smo uskladili besedilo pogodbe o ustanovitvi nepravne stvarne služnosti. Glede na podane pripombe in uskladitve je bil čistopis pogodbe pripravljen do 12. oktobra 2021, podpis pa je sledil do konca tedna, ki je sledil.

Predstavniki izvajalca so se zavezali Občino tedensko obveščati o načrtovanih delih ter o poteku vseh aktivnosti, vezanih na dokončanje projekta. Informacije izvajalca bomo redno objavljali na spletni strani občine.

VSI ŽUPANI OBČINE MORAVČE 1853 - 2021

V petek, 15. oktobra 2021, je župan dr. Milan Balažic v pisarni župana odkril tablo z imeni vseh županov v zgodovini Občine Moravče.

V nagovoru je poudaril, da se s tem dejanjem spominjamo in častimo veliko moravško tradicijo. Prvi župan moderne dobe Janez Lavrač je bil izvoljen leta 1853. Njemu je sledilo še 19 županov, komisarjev in predsednikov Krajevnega ljudskega odbora, Občinskega odbora oz. Krajevne skupnosti.

Po ponovni vzpostavitvi Občine Moravče leta 1995 so sledili še štirje župani (med njimi edina županja Ljudmila Novak). Tako je dr. Milan Balažic 24. župan moderne dobe.

Župan se je posebej zahvalil svetniku Občinskega sveta Ivanu Vidicu za podarjeno skulpturo kozoroga, ki jo je izdelal akademski kipar Janez Boljka v času, ko je živel in delal v Moravški dolini ob Rači. Odkritja so se udeležili varuh pravic občanov Stanislav Ravnikar in nekateri občinski svetniki. Tablo in skulpturo je blagoslovil diakon Janez Pavel Šuštar.

- 1 Janez **Lavrač** (1853–1866), župan
- 2 Luka **Pirnat** (1866–1880), župan
- 3 Janez **Cerar** (1880–1888), župan
- 4 Ignacij **Klopčič** (1888–1899, 1903–1912), župan
- 5 Janko **Toman** (1899–1903), župan
- 6 Anton **Cerar - Martinka** (1912–1931), župan
- 7 Ignac **Tomc** (1931–1935), župan
- 8 Ignac **Lavrič** (1936–1941), župan
- 9 Josip **Napokoj** (1941–1942), komisar
- 10 Ivan **Fugar** (1942–1944), komisar
- 11 Ivan **Pustotnik** (1945–1947), predsednik Krajevnega ljudskega odbora
- 12 Franc **Vehovec - Vojska** (1947), predsednik Krajevnega ljudskega odbora
- 13 Janez **Kos-Planinc** (1947–1949), predsednik Krajevnega ljudskega odbora
- 14 Franc **Lebar** (1949–1952), predsednik Krajevnega ljudskega odbora
- 15 Martin **Klopčič - Mokota** (1952–1959), predsednik Občinskega odbora
- 16 Jože **Otolani** (1959–1970), predsednik Krajevne skupnosti
- 17 Ivan **Korošec** (1970–1978), predsednik Krajevne skupnosti
- 18 Vinko **Stupica** (1978–1982), predsednik Krajevne skupnosti
- 19 Peter **Janežič** (1982–1990), predsednik Krajevne skupnosti
- 20 Franc **Capuder** (1990–1994), predsednik Krajevne skupnosti

Zgodovinski župani
Občine Moravče
v moderni dobi so:

- 21 Matjaž **Kočar** (1995–2000), župan
- 22 Ljudmila **Novak** (2001–2004), županja
- 23 Martin **Rebolj** (2004–2018), župan
- 24 dr. Milan **Balažic** (2018–), župan

Po ponovni ustanovitvi
Občine Moravče so bili
izvoljeni:

Jesenska razmišljanja

BESEDILO: KANCIJAN ČIŽMAN

Ko »zadiši« po jeseni, vstopimo v drugačen čas in doživljanje. Poletje nas »zaposli« z načrtovanjem vsaj nekaj dopustniških dni, no nekateri srečneži – predvsem otroci in mladi pa si lahko privoščijo tudi veliko več počitnic, kar je tudi prav. Jesenski čas pa nas nekoliko umiri in osredotoči v našo notranjost, kjer se lahko »srečamo« z razmišljanji o minljivosti in smislu našega življenja in bivanja.

Ob koncu poletja smo doživeli res prijetne dneve na letošnjem oratoriju. Preko 200 otrok in mladih animatorjev so se ves teden zbirali okrog oratorijske zastave in v pestrem programu različnih dejavnosti doživljali blagodejnost prijateljstva in mladostne razigranosti. Tudi sam se ob vsem tem pestrem dogajanju vsakič vsaj malo »pomladim«. Veselje, smeh, dobra volja tolikih mladih prinese veliko »vitaminov« v imunski sistem duše in duha.

Zdravilna moč empatije

Tudi sporočilo mladega svetnika **Carla Acutisa** (ki je bil rdeča nit letošnjega oratorija) je veljavno za vse čase in za vse ljudi: ni najbolj pomembno, koliko časa in koliko let nam je dano doživeti v našem življenju. Bolj pomembno je, kaj iz tega življenja, ki nam je podarjeno, naredimo in uresničimo. Mladi Carlo (danes bi bil star 30 let, umrl je pred 15 leti) nam vsekakor kaže, da se da slediti temu cilju, če je v nas volja, da bi naredili vsaj nekaj dobrega za ljudi okoli nas. Takrat postane naše življenje razgibano in zanimivo. Treba je vsaj za nekaj časa pozabiti nase in dati prednost drugim. Takrat se nehamo vrteti okrog sebe in ne razmišljamo, kaj vse nam pripada in kaj vse nam morajo drugi omogočiti. Res je zdravilno, da se ne ukvarjamo samo s svojimi potrebami in željami. In ko smo pripravljeni prisluhniti drug drugemu, takrat dopustimo, da se nas življenje drugih dotakne in nam razširi zorni kot doživetja in doživljanja. Počasi nam razširi naše srce, da je v njem več prostora za razumevanje in sočustvovanje. Takrat pa zopet bolj jasno spoznamo, da v resnici potrebujemo drug drugega. Kadar se začnemo primerjati z drugimi in razmišljati, koliko smo ali nismo uspešni, takrat se vedno znajdemo v zankah zavidanja, obtoževanja in slabe volje.

Kako blizu smo si?

Vsega tega res ne potrebujemo. Potrebujemo pa občutek sprejemanja in prijateljstva. Res smo si zelo različni, to pa ni nekaj slabega. Nasprotno, ta različnost dobro dene in nas lahko medsebojno obogati, če smo pripravljeni stopiti skupaj. To pa ni samo po sebi umevno. Danes ugotavljamo, kako so si včasih ljudje veliko bolj pomagali. Res so bili na nek način v to prisiljeni, saj ni bilo strojev, mehanizacije, aparatov. Ljudje so stopili skupaj in si pomagali.

In potem so se tudi skupaj poveselili po napornih delih. Danes večinoma to ni potrebno, ker večino dela opravijo stroji – veliko hitreje in učinkoviteje. A s tem smo se tudi oddaljili, hkrati pa v nas ostaja želja biti z drugimi in doživljati skupne stvari in dogodke. Zato je danes potrebna volja in hotenje, da stopimo skupaj. Brez pogovorov, dogovorov, argumentiranih pogovorov ne moremo iti naprej. In to velja za vsako družino, za vsako skupnost, za vsak kraj, za vsako občino, za vsako družbo, za vsak narod. Brez tega, da bi zares prisluhnili drug drugemu, brez tega, da se slišimo, ne more biti dialoga. In če ni dialoga, ne moremo skupaj uresničevati tega, kar je dobro in koristno za vse nas.

Mladi Carlo Acutis je želel drugim posredovati tisto (Tistega), kar je njega napolnjevalo z upanjem in veseljem. Dano mu je bilo, da je bil obdarjen »od zgoraj« in to je z veseljem delil z drugimi. Vedel je, da je človek lahko v polnosti človek samo takrat, kadar je v njem tudi prostor za soljudi in za skrivnost Boga samega. Šele takrat človek zmore prepoznati vse razsežnosti svojega življenja, ki presegajo zgolj materialne dobrine in tisto kar zmoremo »zgrabiti« z rokami. Nekdo mi je pred kratkim zaupal: »Veste, ko sem bil zelo bolan, mi še tako velik kup denarja ne bi pomenil ničesar.«

Ljudje smo si torej različni v naših pričakovanjih in doživljanjih. Hkrati pa imamo tudi veliko skupnega. In prav ti »skupni imenovalci« so zelo pomembni, ker nam omogočajo, da stopimo skupaj. Ob vseh razgretih razpravah o cepljenju »za in proti« in tudi o vseh drugih pomembnih temah, ki zadevajo naše vsakdanje življenje, je ključna strpnost. Najprej moramo imeti spoštovanje drug do drugega. Ne glede na različna mnenja in pomisleke. Samo na temelju strpnosti in medsebojnega spoštovanja se bomo lahko slišali in razumeli. In samo na ta način bomo drug drugemu dopustili, da bomo kljub različnosti vendarle zmogli stopiti skupaj. To pa je znamenje zrelosti in odgovornosti drug za drugega.

Ljubezen nas odpira za večnost

Pa še en skupni imenovalec imamo. Približuje se praznik Vseh Svetih, dan spomina na mrtve, praznik vernih duš. Razumem, da je lahko vrstni red ali poimenovanje teh dni različno. In tudi ni najbolj pomembno in odločilno. Pomembno je, da se zavedamo, da je končna usoda vseh nas enaka. Vsi bomo nekoč odšli tja, kamor so odšli vsi naši pokojni sorodniki, prijatelji, sovaščani, znanci ... Tudi naša pričakovanja, kaj se bo zgodilo za tem skrivnostnim »zagrinjalom« smrti, so najbrž različna. A če je v nas še vedno prisotna ljubezen in hvaležen spomin na naše drage rajne, potem nas ta ista ljubezen odpira za večnost. Kajti ljubezen nikoli ne mine, kot pravi na nekem mestu apostol Pavel.

Zato vsem Vam želim ob obhajanju in doživljanju teh prihajajočih prazničnih dni veliko povezanosti z živimi in pokojnimi sorodniki. Prav to je tisto, kar nas dela boljše in nam daje upanja in vero, da se njihovo in naše življenje ne konča s smrtjo, ampak da bomo vsi deležni oblube Večnega življenja.

Ivanka Osolnik Avbelj

vzgojiteljica / slikarka

Večerna pravljica / 2019, akril na lesu, 100 x 70 cm

Neroda / 2011, pastel na papirju, 29,7 x 42 cm

Rožnati izsek narave / 2016, akril na lesu, 50 x 70 cm

Trgatev / 2012, akril na lesu, 50 x 70 cm

Ivanka Osolnik Avbelj

Foto: Primož Jereb

Stenkov portal / 2014, akril na lesu, 39 x 34 cm

Ivanka Osolnik Avbelj se je v svoji predstavitvi v enem izmed končnih katalogov slikarske šole opisala tako: "Sem oseba, ki ima zelo raznoliko življenje s številnimi različnimi dejavnostmi. Delo in hobije usklajujem in iz njih črpam energijo za vsakodnevne napore. Za sprostitve rada hodim v naravo, poslušam glasbo in nadvse rada rišem. Risanje in slikanje me sproščata, ob tem pa si rada zadam različne izzive in cilje. Včasih se končni izdelek razlikuje od tistega, ki sem si ga zamislila na začetku, včasih se neke vmes izgubim, ampak menim, da moje ideje na ta način rastejo. In preden dokončno "odrastejo", se spremenijo ter oživijo na čisto samosvoj način. To je zame umetnost."

Pr' Stenk / 2016, akril na lesu, 50 x 70 cm

Predstavitev *Ivanke Osolnik Avbelj* v rubriki *Moravški talenti se predstavijo* je pripravil mag. Blaž Slapar.

Dan, ko smo se spet zbrali

BESEDILO: KARMEN VOVKO, FOTOGRAFIJI: ERIKA MLAKAR

Ideja. Sestanek. Raziskovanje možnosti. Iskanje sponzorjev, donatorjev in podpornikov. Urejanje dokumentacije in pridobivanje dovoljenj. Priprava prizorišča. Dogodek. Dosežen cilj in veselje.

Taka je pot do vsakega dosežka, ki si ga zadamo. Taka je bila pot za Društvo krajanov Limbarska Gora vsako leto, šest let zapored od začetka poletja do jeseni, ko je prišla nedelja in z njo Tek na Limbarsko goro. Letos pa bi, po enoletni pavzi, lahko dodali še veliko merico negotovosti in skrbi, ali bomo dogodek lahko izpeljali ali ne. Pa vendar nam je na koncu uspelo in v nedeljo, 19. septembra, smo se z našimi športnimi navdušenci veselili **7. Tek na Limbarsko goro**.

Sončno jutro za dober začetek

Epidemiološke razmere so ves čas precej nestabilne, stvari se spreminjajo iz dneva v dan. Pravila, ki veljajo danes, jutri morda ne bodo več prišla v poštev. To, skupaj z vremensko napovedjo, ki ni govorila v prid organizatorjem, je pestilo člane Društva krajanov. A nedeljsko jutro na dan dogodka je obetalo lepo sončno dopoldne. Organizatorji kljub vsemu nekoliko v skrbeh, tekači morda malenkost nejevoljni zaradi pogojev, smo začeli dan, ki je na koncu za vse prinesel veliko zadoščenje in ponos.

Letos so tekmovalci lahko tekmovali v petih različnih kategorijah. Od tega so bile tri kategorije za moške, to je do 40 let, med 40 in 60 let, ter nad 60 let, za ženske pa do in nad 40 let. Zbralo se je kar 34 tekačev – veliko domačinov, pa tudi tekmovalcev iz Ljubljane, Medvod ter Žalca in pogumno so se podali na dobrih 5 kilometrov dolgo pot na Limbarsko goro.

Tek brez poražencev

Prireditve je letos povezoval Peter Pergar. Vse tekače so na poti bodrili in spremljali redarji, za prav vsakega pa so na vrhu veselo navijali gledalci. Po končanem tekmovanju sta tekače pred cerkvijo svetega Valentina pozdravila predsednik društva Franci Lipovec ter župan Milan Balažic ter najhitrejšim podelila

pokale in zaslužene nagrade. Na vrh je prvi pritekel Miran Cvet s časom 23 minut in 35 sekund. Sicer so bili v 1. moški kategoriji na prvih treh mestih domačin Luka Avbelj (1.mesto), Matej Mencin (2.mesto) in Nejc Dolanc (3.mesto), skupno je v kategoriji tekmovalo 18 tekačev. V drugi moški kategoriji, skupno sedmimi tekmovalci, so bili prvi trije Miran Cvet (1.mesto), Vid Senica (2.mesto) in Metod Močnik (3.mesto). V tretji kategoriji sta tekmovala dva tekmovalca, prvi je bil domačin Drago Laznik, drugi pa Anton Knavs. Pri ženskah sta v prvi kategoriji prav tako tekmovali dve domačinki, prva je bila Katja Grilj, druga pa Romana Stegnar. V drugi kategoriji je bilo pet tekmovalk, od tega je bila prva Ivica Žlogar, druga Tadeja Knez, tretja pa domačinka in stalna tekmovalka našega teka Anica Grilj. Rezultate tekmovanja si lahko ogledate tudi na spletni strani Društva.

Tekmovanja na koncu vedno privedejo do zmagovalcev in poražencev. A vendar organizatorji letošnjega teka lahko rečemo, da v nedeljo na teku ni bilo poražencev. Bili smo tekači, spremljevalci, redarji, organizatorji, gostinci, podporniki in ljubitelji športa ter naše Limbarske gore. Zbrali smo se ljudje. Kljub težkim razmeram in žalostnim zgodbam, ki smo jim priča na vsakem koraku, smo si ustvarili lepo dopoldne in s tem lepe spomine. Spomini pa ostanejo za vedno.

Kot je dejal eden od tekačev:
»Pa kaj mi je tega treba. Pa si rečem, treba je zaradi organizatorjev, ki se trudijo.« Mi pa bi radi dodali:
»Nam je treba zaradi vseh vas, ki se na naše dogodke odzovete in nas s tem spodbujate.« Zato na tem mestu hvala vsem sponzorjem, donatorjem in drugim podpornikom, predvsem pa hvala vsem tekačem. Lepo je bilo! Upam, da bo naslednje leto spet.

Šestnajsti tradicionalni pohod na vrh sv. Miklavža nad Savo

BESEDILO in FOTOGRAFIJE: BOJANA DORIČ

Vsoboto, 2. oktobra, so se člani Društva krajanov naselij Sp. in Zg. Tušanja podali na 16. tradicionalni družinski pohod na vrh Sv. Miklavža. Pohod je bil namenjen druženju, rekreaciji in obisku svete maše v cerkvi Sv. Miklavža, ki je podružnična cerkev župnije Moravče.

Dan je bil ravno pravi za nezahteven vzpon na vrh Sv. Miklavža. Zbor je bil ob 8.30 pred brunarico na Cegunci. Manjše število pohodnikov se nas je zbralo pri brunarici, ostali pa na avtobusni postaji v vasi in na kmetiji Pr Koci, ki stoji ob Tušanjski poti. Pohodniki smo se po označeni poti povzpeli do gozdne ceste, kjer so nas čakali spremljevalci s pijačo. Tam smo se odžejali, spočili in zbrali. Skupaj smo nadaljevali pot po gozdovih, travnikih, gozdnih jasih, mimo samotnih kmetij in zaselkov in prispeli na Turistično kmetijo Pri Mežnarju.

Za starejše krajanje in tiste, ki se zaradi zdravstvenih razlogov pohoda niso mogli udeležiti, je bilo poskrbljeno za prevoz. Okoli 11. ure so se nam pridružili še trije župniki in moravški župan dr. Milan Balažic. Prijazni gostitelji so nam ponudili dobrodošlico s pijačo in dobro domačo malico. Do cerkvice sv. Miklavža, ki stoji na strmeh hribu, smo se povzpeli vsi pohodniki peš, Marko pa je s svojim avtom prepeljal vse, ki te poti niso zmogli.

Lepi razgledi, koder seže oko

Cerkvica svetega Miklavža stoji visoko na grebenu nad reko Savo, na moravški strani pa nad vasjo Katarija. Vidna je od daleč in nudi lep razgled na

Posavsko hribovje in zagotovo enega najlepših pogledov na reko Savo. Proti severovzhodu se vidi Posavsko hribovje z Limbarsko goro in Menino planino v ozadju. Deloma se vidijo tudi vzhodne Kamniško-Savinjske Alpe, proti jugu pa se vidijo Janče z okoliškimi hribi in proti zahodu Savska ravan in vzhodna obrobja Ljubljane.

Po ustnem izročilu naj bi jo v drugi polovici 15. stoletja zgradili brodarji na reki Savi, saj je bil sv. Miklavž zavetnik čolnarjev in splavarjev. Ti so bili prepričani, da se jim ne more zgoditi nesreča, dokler vidijo cerkev sv. Miklavža. Cerkev so imenovali

^{1 2 3 8} **Tvztan** Društvo **Tuštanj** kuzmanov naselij Spodnjega in Gornjega Tuštanja

tudi Čuvar zgornje Save. V času turških napadov je služila kot protiturški tabor. V 18. stoletju so jo obnovili v baročnem slogu.

Cerkev je obokana, ima pravokotno ladjo in plitek prezbitarij. Osrednje mesto v cerkvi predstavlja veliki oltar sv. Nikolaja, ob katerem sta v tronu kipa sv. Ambroža in sv. Avgušтина, na zunanji strani stebrov pa sv. Jožef z golobčki in sv. Luka Evangelist. Stranska oltarja sta posvečena sv. Luciji ter Nedolžnim otročičem. Stene v ladji so poslikane s freskami iz leta 1440 in prikazujejo poklon sv. Treh Kraljev, križanje in polaganje Kristusa v grob.

Ob 12. uri so sveto mašo darovali župnika Kancijan Čizman in Ivan Povšnar ter mladi diakon Janez Pavel Šuštar. Župnik Ivan Povšnar je v delu maše pohvalil prizadevanja krajanov Tuštanja za ohranjanje vrednot svojih staršev in povezovanje vseh članov z akcijami, katerih namen je druženje,

skupno delo in složnost. Spomnil se je tudi vseh preminulih vaščanov v zadnjem letu in se jim zahvalil za njihov prispevek pri napredku kraja.

Po maši smo se za spomin slikali pred cerkvijo, nato pa odšli do kmetije Pri Mežnarju, kjer smo imeli dobro kosilo. Ob kavi smo se zadržali v pozno popoldne. Ko smo se razhajali, smo si obljubili, da se drugo leto prvo nedeljo v oktobru spet vidimo na vrhu Sv. Miklavža.

Tradicionalno srečanje DU Zagorja in Moravč

BESEDILO: VOJKA REBOLJ, FOTOGRAFIJA: TONE BEA

Letos so bili na vrsti Moravčani, da se odpeljejo do Zagorja na srečanje k prijateljem iz pobratenega društva upokojencev. Gostitelji so jim pripravili dobrodošlico v svojih društvenih prostorih. Vedno je bila navada, da po splošnem pozdravu spregovorita predsednika o aktualnih

zadevah doma. Moravčane je tokrat vodil podpredsednik društva Štefan Korošec. Sledili so vsesplošni pogovori ob malici. Novic, ki so si jih prijatelji želeli povedati, skoraj ni bilo konca. Že pa jih je čakal obisk rudniškega muzeja. Ogledali so si zgodovino rudarjenja v sliki, filmu in po pripovedovanjih. Pred koncem obiska jih je čakalo kosilo v Kisovcu, kjer je bilo zopet veliko časa za pogovor, druženje in obnovo dogodkov celega dne.

Naslednje leto se snidejo zopet v Moravčah. Težko bo pripraviti tako lepo in poučno srečanje, a se bodo tudi Moravčani potrudili.

FOLKLORNA SKUPINA DRUŠTVA UPOKOJENCEV MORAVČE

vabi na

FOLKLORNI KONCERT Z GOSTI,

v petek, 5. 11. 2021,
 ob 18. uri

V primeru, da občinski prostor (Kulturni dom) še ne bo na voljo, se bo program odvil v gostišču Peterka s. p. Drtija, seveda ob upoštevanju PCT pogojev, oziroma tistih, ki bodo takrat v veljavi.

**Skupina praznuje
 10. obletnico.**

Vstop bo prost!
 Prisrčno vabljeni!

DRUŠTVO UPOKOJENCEV MORAVČE

vabi na

MARTINOVANJE,

v soboto, 6. 11. 2021,
 ob 16. uri v gostišče
 Peterka d. d. Drtija

»Prišel bo sveti Martin,
 iz mošta bo delal vin.«

Zaigrala bo harmonika
 in tudi Martinova
 pojedina bo.

Vse zainteresirane,
 prosimo, da se prijavijo
 na telefon **031 634 377**
 (zahtevan je pogoj PCT).

Lepo vabljeni!

Rokodelske delavnice na Planinskem domu

BESEDILO: BOJANA DORIČ

V letošnjem letu smo imeli rokodelci že kar nekaj delavnic, kjer smo svoje znanje posredovali majhnim, mladim in odraslim udeležencem. Na Planinskem domu je v zadnjem tednu septembra potekal tabor članov Medobčinskega društva Sožitje Kranj.

Društvo združuje osebe z motnjami v duševnem razvoju, njihove starše, skrbnike, sorodnike in druge ljudi dobre volje, ki se iz humanitarnih in drugih razlogov odločajo za sodelovanje. Namen programov za vseživljenjsko učenje je, da oseba z motnjami v duševnem razvoju s kakovostnim, individualnim in skupinskim učenjem krepí samozavest, razvija osebnostno rast in funkcionalno sposobnost ter se prilagaja na okolico izven družine. V okviru teh programov izvajajo folklorno in kuharsko dejavnost ter tabor »skrb za samega sebe«.

Pod vodstvom Jake, sedanjega skrbnika Planinskega doma Ušte-Žerenk, ki je tudi odlični kuhar, so varovanci pekli kruh, kuhali različne jedi, si sami tudi postregli in pripravili za seboj. Ker so tudi prenočevali na Planinskem domu, je bila njihova skrb vsakodnevna higiena, udeleževanje pohodov in različnih vodenih dejavnosti. Ena izmed teh dejavnosti je bila tudi rokodelska delavnica. Marija, Branka in Bojana smo se odločile, da jih naučimo plesti s prsti. V sredo po kosilu, na topel in sončen dan, smo se na dvorišču pod domom srečale s skupino radovednih, že malo neučakanih, a zelo prijaznih odraslih oseb z motnjami v

duševnem razvoju. Skupaj s spremljevalci varovancev smo pripravili vse potrebno za delo. Po uvodni predstavitvi smo jim v manjših skupinah ali pa individualno razložile način dela pletenja s prsti. Vsak varovanec je izbral klopko volne in pletenje se je začelo. Po začetnih napakah in nerodnostim pri delu, so nekateri zelo hitro začeli samostojno plesti. Drugi pa so rabili pomoč rokodelk in njihovih spremljevalcev. V eni uri so imeli že vsi narejene okrasne šale. Vsi so si jih ponosno natakneli okoli vratu in se nastavili fotografu, ki nas je vse slikal za lep spomin na prijetno druženje.

Otroci iz ljubljanskih vrtcev na Žerenku

V začetku oktobra, ko je jesen že barvala liste in smo že nabirali prvi kostanj, so imeli tridnevni tabor na Planinskem domu otroci vrtca Zelena jama enota Fužine iz Ljubljane. Čeprav so bili vsi dnevi tabora deževni in oblačni, jih to ni prav nič oviralo pri njihovih načrtih. Kratka obdobja suhega vremena so izkoristili za izlete in raziskovanje neznane okolice. Prvi dan jih je Sandi s kočijo vozil po bližnjih gozdnih poteh, ogledali so si konje in kozice. Drugi dan je bil deževen, zato smo jim rokodelke

pripravile delavnico. Ustvarjali smo v treh skupinah. Izdelovali smo hranilnike iz kartona in barvnega papirja v obliki čebelic, otroci so izdelali tudi denar – kovance s pomočjo papirja, grafitne konice svinčnika in škarij – ter oblikovali vsak svojo rožico iz krep papirja. Ker so bili tam otroci iz najstarejše skupine in so bili vajeni rokovanja z različnimi pripomočki, so vse tri predmete z lahkoto naredili. Zvečer so se vsi zbrali pred domom, kjer jim je Jaka spekel prvi letošnji kostanj. Zadnji dan so odšli pod vodstvom Seada na krajši izlet v Dešen, kjer so si ogledali fosilno skalo školjk in se sprehodili do kamnoloma, od koder so imeli lep razgled na Zasavje.

Sredi oktobra je bila na planinskem domu nova skupina otrok iz vrtca Trnovo iz Ljubljane na tridnevnem taboru. Prijazna gostiteljica Jaka in Nika sta jim pripravila podoben program dela kot skupini otrok s Fužin. Otroci so uživali v sončnih dnevih na sprehodih v naravi in različnih dejavnostih.

Tudi tej skupini otrok smo rokodelci z veseljem pripravili delavnico. Na njej so izdelovali rože iz krep papirja. Izdelali so več različnih rožic. Vsak otrok je imel svojo vazo, v katero je polagal rožice. Rožice bodo poklonili svojim mamicam, ko se vrnejo domov.

Rokodelke smo bile po vsaki delavnici zadovoljne, saj so naše sodelovanje in prikaze toplo sprejeli in usvajali spretnosti in znanja. Iskreče oči, zadovoljni nasmehi in topli stiski rok so nam povedali, da so veseli novih izdelkov in srečni, ker so uspeli izdelek, ki se jim je zdel na prvi pogled težak, z našo pomočjo izdelati.

Rokodelci
Moravske doline

Rokodelski kotichek

BESEDILO: **BRANKA BIZJAN**, FOTOGRAFIJI: **ROKODELCI**

Vdeželo je prišla jesen, z njo pouk v šolah in delavnice v našem Rokodelskem centru. V septembru smo imeli začetno delavnico servietne tehnike, oktobra pa smo nadaljevalno delavnico kljub omejitvam izvedli v manjši prisotnosti rokodelk. Pripravili smo tudi navodila za samostojno ustvarjanje v tej tehniki. Delavnice keramike se je v mestnem muzeju Litija udeležilo nekaj rokodelk in veseli smo, da bo tudi oblikovanje keramike ena od dejavnosti našega centra.

fotograf, Branka Bizjan je pripravila pregledna navodila oziroma podpise pod fotografijami. Priročnik bomo dokončali pred koncem leta, po izidu pa ga bomo tudi primerno predstavili.

Cilj projekta je varovanje nesnovne kulturne dediščine izdelave rož iz papirja. Društvo rokodelcev – Rokodelski center Moravče je namreč vpisano v register nesnovne kulturne dediščine kot nosilec enote nesnovne dediščine »Izdelava rož iz papirja«, naše znanje pa z veseljem prenašamo na vse zainteresirane, mladino in otroke v vrtcih.

Sodelovanje pri snemanju dokumentarnih filmov

Ksodelovanju nas je povabil Planinski muzej iz Mojstrane, ki pripravlja filmske predstavitve delovanja v planin-

skih kočah. Rokodelci imamo številne dejavnosti ob planinskem domu in v njem, zato smo z veseljem sprejeli povabilo. Na snemanju smo predstavili naše dejavnosti in možnosti ustvarjanja v planinskem domu. Film bo predstavljen pred novim letom.

Letos obeležujemo 200-letnico Narodnega muzeja Slovenije. Za to obletnico je bil posnet dokumentarni film z naslovom SLED TISOČLETIJ, režiserja Amirja Muratoviča. Del tega dokumentarca je tudi naš rokodelski tabor in prenašanje našega znanja. Film je bil na sporedu 26. oktobra na TV Slovenija, 1. program. Vabimo vas k ogledu v arhivu oddaj na portalu MMC (www.rtvsl.si).

Uspešna prijava na razpis Ministrstva za kulturo

Sredi poletja je Ministrstvo za kulturo objavilo razpis za projekte na področju nesnovne kulturne dediščine, ki jih bo v letu 2021 sofinancirala Republika Slovenija. Rokodelci smo se prijavili na razpis s projektom Prenos spretnosti izdelovanja rož iz krep papirja. Jeseni smo prejeli pozitiven odgovor in izdelovalke rož iz krep papirja smo takoj zavihale rokave, izbrale dvajset rož in začele z izdelovanjem. Vse korake izdelave je fotografiral poklicni

Oktober je mesec ozaveščanja o raku na dojkah, ki je najbolj pogosta oblika raka pri ženskah, čeprav tudi moških ne obide povsem. Že več let se ga drži tudi nadimek 'rožnati oktober'. V Moravčah ga, ob podpori župana dr. Balažica in občinske uprave ter župnika Kancijana Čižmana, obeležimo z ovijanjem dreves pred občinsko stavbo in v parku v rožnate pletenine.

E-nostavno na kolo

BESEDILO: **DANICA JANČAR**, FOTOGRAFIJE: **BOJANA DORIČ**

Slovenke in Slovenci smo dolgo veljali za smučarski narod. Zdaj je drugače, narava je skopa s snegom, poletja se nekako podaljšujejo v jesen, pogoji za kolesarjenje se izboljšujejo in odlični rezultati naših vrhunskih kolesarjev so najboljši zgled mladim. Kolesarski narod postajamo!

DE-nostavno na kolo se imenuje projekt Lokalne akcijske skupine (LAS) Srce Slovenije, ki s partnerji ozavešča javnost o pomenu trajnostne mobilnosti, promovira kolesarstvo med udeleženci v prometu, spodbuja k izboljšanju kolesarske infrastrukture, kolesarske opreme in označb ter navsezadnje k izboljšanju kolesarske etike.

Na poti do ciljev se je projekt **e-nostavno na kolo** v soboto, 25. septembra 2021, ustavil v Moravčah in v organizaciji Turističnega društva Moravče s sodelovanjem OŠ Jurija Vege pripravil zanimivo športno dopoldne za vse generacije. Na dvorišču šole so obiskovalci na stojnici LAS Srce Slovenije prejeli prikupna in koristna promocijska darila, informacije o projektu in o dnevnem dogajanju. Turistično društvo je z redarji skrbelo za varnost in red, na njihovi stojnici pa so se kolesarji lahko odžejali s hladno vodo – najbolj zdravo pijačo.

Na šolskem igrišču je bil postavljen poligon za preizkus spretnosti. Najmlajši kolesar se je z atijem ob strani preizkusil na pogonjavčku. Izvrstno jima je šlo.

Starejših kolesarjev na poligonu ni bilo videti, ker se verjetno nihče ni hotel osmešiti pred mladimi spretniži. Lahko so se pomerili na računalniškem prometnem kvizu. Zelo dobrodošel je bil hitri brezplačni pregled in servis koles.

Na sejmu rabljenih koles ni bilo velike gneče, ker letni čas ni primeren za nakupe. Velikega zanimanja so bila deležna e-kolesa. ELPEC eBikes, prvi specializiran center električnih koles v Sloveniji, je pripeljal različne modele mestnih, treking in gorskih e-koles, ki so jih obiskovalci lahko preizkusili. Učiteljice OŠ Jurija Vege Moravče in POŠ Vrhpolje so v sliki in besedi predstavile program

prometne vzgoje, ki so je učenci deležni v posameznih razredih: 1. in 2. r. ima program **red je vedno pas pripet**; 2. in 3. r. **bodi viden, bodi previden**; od 5. r. dalje: **varno na kolesu**, ki se prične s kolesarskim izpitom in nadaljuje z zbiranjem točk za tekmovanje Varno na kolesu, v katerem so učenci OŠ Jurija

Vege v šol. l. 2020/2021 prejeli nagrado za 1. mesto v državi. Ob 9.30 so se kolesarji podali na 17 km dolg družinski izlet po lokalnih cestah občine. Lepši dan za družinsko potepanje bi si težko zamislili! Obiskovalce je ves čas spremljal in se z njimi fotografiral Kuža Pazi Zavarovalnice Triglav. Glasbeno kuliso pa so vse dopoldne držali fantje rock skupine Ryvertone.

Organizatorji upamo, da se bo prireditev »prijela«, zato že danes velja –nasvidenje prihodnje leto!

Preplet zgodovine in naravnih lepot severne Primorske

BESEDILO in FOTOGRAFIJE ANAMARIJA VESEL

Člani Društva krajanov Češnjic smo se v mesecu avgustu odpravili na letno ekskurzijo, kjer smo spoznavali lepote severne Primorske. Ogledali smo si Kobarid z muzejem zgodovine prve svetovne vojne s poudarkom na soški fronti. Ob maketah, fotografijah in predmetih so vodiči predstavili potek in življenje vojakov med vojno na tem območju.

V mlekarni Planika so nam s stalno razstavo **Od planine do planike** predstavili način izdelave značilnih mlečnih izdelkov. Po malici in degustaciji sirov v bližini Soče, smo pot nadaljevali do Tolminskih korit. Krožna pot nas je popeljala po čudoviti soteski in koritih reke Tolminke in Zadlaščice. Dan smo zaključili v prijetni gostilni, kjer smo uživali v lokalnih dobrotah ter razgledu na Sočo.

ZDRUŽENJE BORCEV
ZA VREDNOTE NOB MORAVČE

vabi na

KOMEMORACIJO V POČASTITEV SPOMINA NA PADLE V NOB IN ŽRTVE OKUPATORJEVEGA NASILJA,

ki bo v nedeljo, 31. oktobra 2021, ob 11. uri
v parku pred spomeniki NOB v Moravčah.

**Program pripravljamo v pietetni
spomin z godbo, pesmijo in recitali.
Počastitvi spomina se bo z govorom
pridružil tudi generalni sekretar
ZZB Slovenije Aljaž Verhovnik.**

**Udeleženci morajo izpolnjevati
PCT pogoj.**

Vljudno vabljeni!

Torkove spletne posvetovalnice

Stičišče Središče pripravlja v oktobru naslednje delavnice in posvetovalnice, ki so namenjene društvom in drugim nevladnim organizacijam in so zanje brezplačne. Torki so namenjeni spletnim posvetovalnicam, kjer bodo odgovarjali na vaša vprašanja iz področja računovodstva, projektnega vodenja in IT področja. Vprašanja lahko zastavite v živo na ZOOM srečanju ali jih posredujete preko obrazca, ki ga dobite na spletu (in se prijavite na opomnik).

• **vsak drugi torek v mesecu: Računovodska posvetovalnica, naslednja bo 9. novembra ob 17.00**

• **vsak tretji torek v mesecu: Projektna posvetovalnica, naslednja bo 19. oktobra ob 17.00**

• **vsak četrti torek v mesecu: IT posvetovalnica, naslednja bo 26. oktobra ob 17.00**

Pripravljajo tudi dve delavnici, Osnovna šola vodenja projektov in Google My Business.

Osnovna šola vodenja projektov, 19. oktober ob 10.00, ZOOM

Brez dobrega vodenja projekt ne more doseči zastavljenih rezultatov in ciljev. Na delavnici bomo odgovorili na vprašanja, kot so: kaj so naloge vodje projekta, kako uspešno izvesti projekt, kako voditi partnerske projekte, kako poteka nadzor in evalvacija ter kaj vsebujejo vmesna in zaključna projektna poročila. Več informacij na: <https://sticisce-sredisce.si/dogodki/osnovna-sola-vodenja-projektov/>

Google My Business, 21. oktober ob 18.00, ZOOM

Ko poguglate svoje društvo, zavod, ali najdete prave informacije hitro in jasno? Se pravi kontaktni podatki pojavijo tudi v Google Zemljevidih? Če vi ne najdete aktualnih informacij o svoji organizaciji, kaj šele vaši potencialni člani, prostovoljci, projektni partnerji. Več informacij na: <https://sticisce-sredisce.si/dogodki/google-my-business/>

BREZPLAČNI PREVOZI ZA STAROSTNIKE V OBČINI MORAVČE - S SRCEM NA POTI

PROSTOFER
PROSTOVOLJNI ŠOFER

Občina Moravče je pristopila k vseslovenskemu humanitarnemu projektu za mobilnost starejših PROSTOFER in v letu 2021 za izvedbo zagotovila finančna sredstva ter vozilo, s katerim se izvajajo brezplačni prevozi starejših občanov.

Uporabnik prevoza mora imeti svojo zaščitno masko in si mora pred vstopom v avto in ob izstopu iz avta obvezno razkužiti roke.

Če bo zaradi poslabšanja epidemioloških razmer prišlo do sprememb pri izvajanju prevozov starejših, vas bomo o tem obveščali preko objav na občinski spletni strani www.moravce.si.

Komu je namenjen Prostofer?

Brezplačni prevozi so namenjeni vsem tistim starejšim, ki:

- ne vozijo sami,
- nimajo sorodnikov, ki bi imeli prosti čas takrat, ko potrebujejo prevoz,
- imajo nižje mesečne dohodke,
- imajo slabše povezave z javnimi prevoznimi sredstvi.

Brezplačni prevozi starejšim omogočajo lažjo dostopnost do zdravniške oskrbe (npr. v zdravstveni dom, bolnišnice), javnih ustanov (občine, upravne enote), trgovinskih centrov ipd.

Kaj je potrebno storiti, če se želite dogovoriti za brezplačni prevoz?

Uporabnik, ki potrebuje brezplačni prevoz, naredi naslednje:

1. Pokliče na brezplačno številko 080 10 10.
2. V komunikacijskem centru zabeleži njegove podatke in lokacijo prevoza. Klicni center nato obvesti prostovoljnega voznika o prevozu in to sporoči uporabniku, za katerega se opravi prevoz.
3. Vozilo zagotovi OBČINA MORAVČE, poskrbljeno je tudi za zavarovanje tako voznika kot sopotnikov.
4. Klicni center je na voljo za rezervacije prevozov uporabnikov vsak delovnik med 8. in 18. uro, rezervacijo prevoza pa je potrebno najaviti vsaj tri dni pred izvedbo storitve.
5. Vozniki prostovoljci bodo prevoze opravljali od ponedeljka do petka med 8. in 16. uro, izjemoma pa se lahko dnevi in ure tudi prilagodijo potrebam.

Pred kratkim sem zgrožen poslušal skupino občank in občanov, ki so prišli na Občino po pomoč. Eni so se pritoževali nad dejstvom, da Termit še kar naprej nezakonito vrta po Moravški dolini. Drugi so v strahu poročali, da Termit vsak dan s tovornjaki dovaža in zakopava črno mastno snov. Spet tretji so govorili o stalnih pritiskih, ki jih doživljajo s strani vodstva Termita in njihovih pravnih zastopnikov: eni so zaradi teh pritiskov izgubili službo, drugim so odpovedali pogodbe, spet tretje zaradi lažnih prijav nadlegujejo inšpekcije, domžalsko sodišče, Termitov tehnični direktor – lotili so se celo otrok! Vsi ti pritiski in grožnje so usmerjene k enemu samemu cilju: prepričati lastnike parcel ob Termitu, da jih temu podjetju poceni prodajo.

tako hudo», »župan pretirava« ali »tega nam pa ne bi naredili«. Stroka nima teh ozirov in nam je dokazala visoke stopnje onesnaženosti tal, vode in zraka, zdravstvene posledice odloženih nevarnih kemikalij in degradacijo okolja.

Ekološko kmetijstvo

S tem, ko se postavljamo po robu takšnemu neodgovornemu ravnanju z naravo, od katere smo življenjsko odvisni, ne prispevamo le k ohranjanju, varstvu in izboljšanju kakovosti našega okolja in zdravja, ampak gre tudi za preudarno rabo naravnih virov. Pri slednjem mislim predvsem na ekološko usmeritev

Občina bo zaščitila svoje ljudi

Povedali smo jim, da jih bomo zaščitili in jim takoj omogočili pravno pomoč. Prav tako smo jih pozvali, naj pod pritiski ne prodajajo svojih parcel. Občinski svet bo zaradi zaščite ljudi in narave ter naše poslovno – zelene prihodnosti sprejel nov občinski prostorski načrt, v katerem bodo dosedanji odkopni prostori močno zmanjšani, dejavnost Termita pa omejena in nadzorovana. Takšna je volja velike večine moravških ljudi in to podjetje se bo moralo tej volji prilagoditi – tudi s pomočjo poštenih zaposlenih ljudi v Termitu, ki hočejo ohraniti svoja delovna mesta. Na vodstvo Termita,

ki je zavozilo podjetje, ne računamo več. Niti toliko osnovne etike nima, da bi samo sprožilo odkrivanje in odkopavanje sodov s strupenim fenolom, ki bo po tem, ko bo rja uničila 2 mm debelo pločevino, začel dodatno uničevati našo pitno vodo, podtalnico in nas.

Predvsem računamo na moravške občanke in občane, ki jim je mar prihodnost naših otrok. Žal je tako: v naravi človeka je, da zavrača, kar je resnično, a neprijetno, in da sprejema, kar je očitno napačno, a udobno. Tako je tudi glede uničevanja zdravja ljudi in narave s strani Termita: še vedno jih je nekaj, ki nočejo videti preverjenih dejstev in si barvajo oči z besedami »saj ni

moravškega kmetijskega. Namesto intenzivnega poljedelstva in živinoreje, ki izvira iz prevelikih količin umetnih gnojil in drugih kemikalij, velja uvajati čim bolj sonaravno kmetijsko pridelavo, ki bo že zaradi tega na trgu dosegala višje cene.

Negativne posledice starega tipa kmetijstva so se kazale v čedalje višji ravni pesticidov v telesih živih bitij in porušenem ravnotežju, zaradi česar je bilo škodljivcev vedno več. Končati je treba z živinorejo, ki uporablja hormonske in kemične dodatke, katerih namen je pri živalih doseči čim večjo prirast mesa. Naj svoje opravi narava. Z gnojnico pa gnojimo zmerno, da ne onesnažimo

vode, ki jo pijemo. Nekaj mora biti povsem jasno: po evropskih merilih podtalnica sploh ne bi smela biti onesnažena; vsakršno onesnaženje je treba ugotoviti in preprečiti.

Privlačni pogoji za življenje in delo

V ekološkem kmetijstvu, ki nosi večje dobičke, je uporaba kemično sintetičnih pesticidov in lahko topnih mineralnih gnojil prepovedana, ker njihova uporaba zmanjšuje naravno rodovitnost prsti in obremenjuje okolje. Prepovedana je tudi uporaba gensko spremenjenih organizmov, preventivno zdravljenje živali, vezana reja in krmljenje z gensko

Pridelava in prodaja ekoloških živil v zadnjih letih beleži stalno rast. Z naraščajočo gospodarsko uspešnostjo ekoloških kmetij, ki jim občina stoji ob strani, se povečujejo priložnosti za ustvarjanje novih delovnih mest. Obenem se v naši dolini in hribovju ustvarjajo privlačni pogoji za življenje in delo, še zlasti, ker se ekološko kmetovanje odlično dopolnjuje z ekološkim turizmom, ki ga začnemo razvijati.

BESEDILO › BRANIMIR MIKULAŠ **MORAVŠKA DOLINA IMA LEPO ZELENO PRIHODNOST**

spremenjenimi sestavinami. Za ekološko kmetijstvo pa je značilno: prvič, široko kolobarjenje kot pogoj za učinkovito rabo krajevnih virov; drugič, izkoriščanje hlevskega gnoja za gnojilo ter na kmetiji pridelane krme; tretjič, izbira vrst rastlin in pasem živali, ki so odporne proti boleznim in prilagojene na krajevne razmere; in četrtič, reja živali v sistemih proste reje, na prostem in na osnovi ekološke krme.

Nekatere raziskave kažejo, da je poraba virov v ekološkem kmetijstvu od tretjine do polovice nižja kot v običajni kmetijski proizvodnji; za polovico nižja je tudi poraba fosilnih goriv in posledično izpust toplogrednih plinov.

Narava s petimi zvezdicami

Naše moravške gozdove lahko zaradi ohranjenosti in raznovrstnosti razumemo kot veliko naravno vrednoto. Hribovitost in težja dostopnost teh gozdov sta prispevali k temu, da je človekova dejavnost v preteklosti manj usodno vplivala na naš gozd kot drugje. Naši gozdovi delujejo kot blažilec strupenih učinkov izpustov Termita v ozračje.

Ker gozdov ne zasipamo z gnojili ali zaščitnimi sredstvi, ostajajo redko naravno okolje brez strupov. Moravško gozdarstvo mora zato s sonaravno trajnostnim gospodarjenjem naše gozdove varovati in negovati, saj so nenadomestljivi pri ohranjanju zdravja prebivalcev Moravške doline, ohranjanju okolja, čistega zraka in vode. Vse to postaja dragocenost: če bomo imeli gozdove, vodo in zrak, potem bomo našim otrokom zagotovili razmere za preživetje.

Današnji domači in tuji turisti, ki jih želimo pripeljati v našo prelepo dolino, si tu ne želijo bahavega hotela, temveč naravo s petimi zvezdicami. V tem smislu je bilo pred dvema desetletjema v državah – članicah Evropske unije razglašeni cel kup posebnih varstvenih območij s skupnim imenom Natura 2000. Temeljni cilj tega je, da za bodoče rodove ohranimo naravno raznovrstnost, ki je ogrožena zaradi dejavnosti človeka. V Sloveniji ta območja pokrivajo tretjino države in lep kos takšnega območja imamo tudi v vzhodnem delu naše občine. In – uganili ste – sredi tega varstvenega območja orjejo buldožerji Termita. Meni nič tebi nič je doslej država dovoljevala, da se sredi zaščitene naravnega območja dogaja okoljski kriminal. Sprehodite se samo po cesti od Mošenika do Maktajnjarja, pa boste lahko »občudovali« grozote, storjene naravi in nam v območju Nature 2000.

Uničevanje Nature 2000

Odnos do območja Nature 2000 v vzhodnem delu občine Moravče je v nebo vpijoč. Tu je neodgovorna država (ARSO) dovolila Termitu odkopavanje kremenčevega peska in zakopavanje nevarnih odpadkov na posebnem varstvenem območju – povsem v nasprotju z evropsko Direktivo o okoljski odgovornosti, Direktivo o habitatih in Direktivo o pticah. Natura 2000 je bila v naši občini razglašena zaradi ohranjanja in varovanja naravnega habitata, ki je pomembno ne le za Slovenijo, temveč tudi za EU. Na varstvenih območjih Natura 2000 sicer ni izključena človeška dejavnost, vendar je potrebno zagotoviti, da ta dejavnost ne ogroža narave, ampak podpira ohranjanje narave. Ko pa pogledate na vzhod proti Pečam, lahko vidite, kako se Termit trudi ohranjati naravo: eno samo podivjano razdejanje in popolno uničenje narave – znotraj meja varstvenega območja Natura 2000.

Naj povemo jasno in glasno: država Slovenija (torej Vlada) mora takoj izvesti vse ukrepe, ki so potrebni za varstvo celovite usklajenosti Nature 2000 in o teh ukrepih obvestiti evropsko Komisijo. Še več, Slovenija ima za izpolnitev te obveznosti v moravškem delu Nature 2000 na voljo sofinanciranje s strani EU. Od Vlade Republike Slovenije zahtevamo sanacijo okoljske škode, povzročene naravnemu habitatu tako, da je le-ta povrnjen v referenčno stanje, se pravi, v stanje, v kakršnem bi okolje bilo, če škoda ne bi nastala. S sanacijo moravške Nature 2000 mora biti odstranjena tudi vsaka nevarnost za prizadetost zdravja ljudi. Sanacija naj bo izvedena ob uporabi najboljših razpoložljivih tehnologij.

Nova zelena delovna mesta

Brez določenih dejanj – vsa pa imajo svoja imena in priimke – do onesnaženja Moravške doline in ekološke krize ne bi prišlo. Pa tudi obratno, brez naših skupnih naporov ne bo prišlo

do izboljšanja stanja. Vodstvo Termita bi rado še naprej maksimalno profitiralo od nekega moravškega naravnega vira, hkrati pa bi breme onesnaženja preložili na lokalno skupnost in morda državo. Takšno ravnanje, pri katerem nekaj posameznikov stremlji k čim večjemu dobičku in bogastvu na račun zdravja drugih in uničevanja narave, je hudobno, neumno in egoistično. Morda so v svoji mladosti prešpricali vse ure pouka, namenjenega ekološki vzgoji in zdravemu odnosu do narave, ki je obenem odnos do sočloveka. Moder človek se mora namreč vselej zavedati, da je otrok preteklosti in starš prihodnosti.

Našo prihodnost zato ne tvori samo čista narava in zdravi ljudje, temveč nova zelena delovna mesta. Zdaj smo v prehodnem obdobju: država bo morala z davki obremenjevati onesnaževalce, proizvajalce odpadkov in velike porabnike energije; investitorji in občina pa bomo nadomeščali izgubljena umazana delovna mesta s takšnimi, ki imajo perspektivo: sem spadajo čistejša tehnologije, obnovljivi energetske viri, recikliranje, razvoj podeželja, storitve in varovanje narave. Zavijajmo rokave!

Recikliranje biološko razgradljivih odpadkov = kompostiranje

BESEDILO, FOTOGRAFIJE IN ILUSTRACIJE: JAVNO KOMUNALNO PODJETJE PRODNIK D. O. O.

Ločevanje biološko razgradljivih odpadkov je obvezno, zato jih je torej potrebno zbirati v rjavem zabojniku in/ali na hišnem kompostniku. Kjer je to izvedljivo, je najbolj priporočljiva kombinacija obeh rešitev, lahko pa se vsak uporabnik odloči, da bo tovrstne odpadke v celoti kompostiral na hišnem kompostniku. Jesen je najbolj primeren čas, da pričnemo z zlaganjem kompostnega kupa. Z recikliranjem biološko razgradljivih odpadkov na kompostniku pridobimo kakovosten kompost, ki ga lahko koristno uporabimo na domačem vrtu.

Zbiranje v rjavih zabojnikih

Vsi ločeno zbrani biološko razgradljivi odpadki, zbrani v okviru javne službe ravnanja z odpadki (na leto se jih na območju občin Domžale, Mengeš, Lukovica, Moravče in Trzin zbere več kot 5000 t), so predani družbam za ravnanje s tovrstnimi odpadki in v kompostarni predelani v kompost. Tako pridobljen kompost se nato koristno uporabi, na primer za zasajanje površin po gradnji ob avtocestah ipd.

Odvozi vsebine rjavih zabojnikov se v poletnem času izvajajo enkrat tedensko, v zimskem terminu pa vsakih štirinajst dni. V poletnem obdobju je notranjost rjavih zabojnikov enkrat na mesec strojno očiščena.

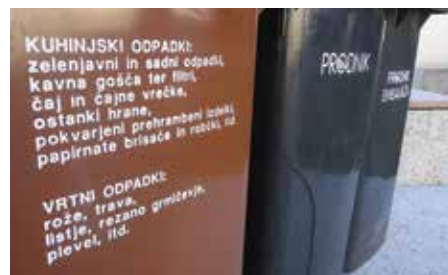
Uporabniki rjavih zabojnikov lahko občasno povečane količine zelenega vrtnega odreza kadar koli brez dodatnih stroškov pripeljejo v Center za ravnanje z odpadki v Dobu.

S hišnim kompostnikom do lastnega komposta

Na območjih, kjer ni predvidenih rjavih posod za zbiranje biološko razgradljivih odpadkov, je potrebno le-te zbirati v kompostniku. Enako velja tudi za tiste uporabnike, ki se odločijo, da ne želijo imeti rjavega zabojnika in oddajo vlogo za hišno kompostiranje. Pri tem je pomembno, da kompostnik ustreza predpisom s tega področja.

Odpadki, ki niso primerni za kompostiranje, so vsi odpadki, ki se v okolju ne razgradijo, poslabšajo kakovost komposta in vsebujejo nevarne snovi: plastika, steklo, kovine, keramika, kosti, maščobe,

Vsi ločeno zbrani biološko razgradljivi odpadki so v kompostarni predelani v kompost.

ostanki tekstila, vsebina vrečk za sesalce, zdravila, oblanci in žagovina obdelanega lesa, mačji in pasji iztrebki, plenice.

Kam postaviti kompostnik?

1. Za postavitev hišnega kompostnika na vrtu izberemo polsenčen ali senčen prostor, zavarovan pred vetrom in lahko dostopen.

2. Hišni kompostnik naj ima neposreden stik s tlemi in naj bo z vseh strani primerno prezračen.

3. Postavi se ga tako, da ne povzroča motenj (npr. smradu) na sosednjih zemljiščih.

Kako pravilno kompostirati?

Hišni kompostnik mora imeti neposreden stik s tlemi. Osnovna plast zdrobljenih vej poskrbi za dobro zračenje od spodaj in preprečuje zastajanje vode. Za optimalen razkrojni proces je pomembna zadostna ponudba kisika, ki jo dosežemo tako, da se suhi strukturni material (veje in zeleni obrez) in vlažni nestrukturni material (trava, kuhinjski odpadki) vedno med seboj mešajo. Kuhinjske odpadke in ostanke hrane je potrebno takoj prekriti z listjem, zemljo, travo ali rahlo zagrebati, da preprečimo neprijetne vonjave in ne privabljamo neželenih gostov, kot so podgane ali ptiči. V procesu razgradnje, ki poteka pri 50–60°C, mikroorganizmi, bakterije in glive proizvajajo humus in hranilne snovi, za kar pa potrebujejo določeno vlago. V času daljše poletne suše je priporočljivo vlaženje kompostnega kupa. Ko je hišni kompostnik

Zimski urnik odvoza biološko razgradljivih odpadkov

Uporabnike javne službe zbiranja biološko razgradljivih odpadkov obveščamo, da s 1. novembrom v občini Moravče prične veljati zimski urnik odvoza biološko razgradljivih odpadkov, ki se v zimskem času odvažajo na 14 dni.

Točni datumi odvoza za posamezno odjemno mesto so objavljeni na računu za komunalne storitve (na prvi strani, v tabeli z navedenimi zabojniki) in v portalu eProdnik. Tedenski odvoz se ponovno začne izvajati s 1. marcem 2022.

Javno komunalno podjetje Prodrik

poln oziroma po približno pol leta, njegovo vsebino preložimo. S tem ga prezračimo in pospešimo razkroj. Dozorel kompost presejemo s sitom z odprtini 15 do 20 mm, preostanek uporabimo za nadaljnji razkroj kot strukturni material.

Kako uporabiti zrel kompost?

Kompost je zrel po šestih do dvanajstih mesecih, ko se vsi odpadki spremenijo v rjavo grudičasto prst, ki diši in spominja na dobro gozdno prst. Zanesljivo znamenje, da je proces razgradnje organskih odpadkov končan, pa je tudi, ko se vsi deževniki umaknejo. Zrel kompost presejemo skozi grobo sito. Dele, ki niso razpadli, vrnemo v proces razkrajanja, presejan kompost pa uporabimo tako, da ga potresemo po površini zemlje. Nikoli ga ne vkopavamo globoko v zemljo. Uporabimo ga lahko:

- * pri presajanju rož, sadnega drevja in drugih večjih rastlin,
- * za mešanje z neuporabljenimi deli zemlje na vrtu,
- * kot dodatek k novemu kompostnemu kupu.

Več o ločevanju odpadkov in kompostiranju si lahko preberete na spletni strani www.jkp-prodrik.si.

September pri Medvedkih

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: KLAVDIJA GORIŠEK

Prvega septembra je enajst »medvedkov« prvič pogumno zakorakalo skozi vrata našega vrtca. Kaj so počeli v tem mesecu? Predvsem so se veliko igrali, spoznavali nove prijatelje, igralnico in okolico vrtca. Veliko so plesali, peli in rajali. Vsak dan so šli na vrtčevsko igrišče ali na sprehod, kjer so uživali v toplih sončnih žarkih. Niti dež jih ni pregнал; nadedli so si škornje in dežne plašče ter pogumno zakorakali v vsako lužo, ki so jo srečali na poti. Res je, da so bili prve dni malce sramežljivi in zadržani, a pogledjte jih sedaj: ničesar se ne bojijo, včasih že kakšno lumparijo naredijo, a pomembno je, da se vseh prihodnjih dni v vrtcu veselijo.

Lepo vas pozdravljajo iz našega medvedjega brloga otroci s Klavdijo in Anjo.

Pogrnjena miza nekoč in danes

BESEDILO in FOTOGRAFIJE: IRENA MALOVRH

Od 25. septembra do 9. oktobra so potekali dnevi evropske kulturne dediščine in teden kulturne dediščine. Vodilni temi Dober tek! smo se pridružili dejavnostim ob imenovanju Slovenije za nosilko evropske gastronske regije 2021. Z raznolikimi, ustvarjalnimi in inovativnimi idejami smo povezali nepremično, premično in nesnovno dediščino ter tako vzpostavili vez s preteklostjo.

V današnji naglici in poplavi vseh mogočih receptov od blizu in daleč smo že skoraj pozabili na domače jedi, ki so se nekoč pripravljale v kuhinjah. Bile so preproste, ustvarjene iz doma pridelanih sestavin in so pogosto imele poleg hranilne tudi zdravilno vrednost. Delček te, skoraj pozabljene kulturne dediščine, smo spoznavali skupaj z otroki in svoja spoznanja zabeležili v sliki in besedi.

Sodelovali so:

Skupina Medvedki, 2 do 3 leta

Vzgojiteljica: Irena Malovrh

Pomočnica vzgojiteljice:

Barbara Peterka

Skupina Čebelice, 3 do 4 leta

Vzgojiteljica: Ana Gerčar

Pomočnica vzgojiteljice:

Maruša Cerar

Spremljevalka: Tanja Cerar

Skupina Račke, 3 do 4 leta

Vzgojiteljica: Kristina Klopčič

Pomočnica vzgojiteljice:

Patricija Oblak

Da lahko pri tako zahtevnem projektu sodelujejo tudi predšolski otroci, gre zahvala sodelavkam, ki so jim kulinarično temo približale in jih usmerile k posameznim dejavnostim. Tako so spoznali čebele, med in druge čebelje izdelke, ki so v preteklosti nadomestili tudi zdravila, belo pot (pot mleka) od pridobivanja mleka do končnih izdelkov, ob pomoči babic, dedkov, tet in stricev smo dobili vpogled v recepte za jedi, ki so bile nekoč pogosto na mizi, da ima sadje tudi zdravilno moč, pa smo izvedeli ob spravilu jabolk.

Skupina Gumbki, 5 do 6 let

Vzgojiteljica: Joža Žuna

Pomočnica vzgojiteljice:

Martina Urbanija

Teden otroka pri Žabicach

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: ŽABICE S KARMEN IN ŠPELO

Tudi letos smo v vrtcu praznovali prav posebne dni v tednu otroka, ki je potekal od 4. do 8. oktobra. Teden otroka je program Zveze prijateljev mladine Slovenije že od leta 1954.

Osrednja tema letošnjega Tedna otroka je bila »Razigran uživaj dan«. Ključna sporočila osrednje teme so bila: igra ti pomaga razvijati domišljijo, igra krepi telo, igra spleta prijateljstva in najpomembnejše: igra nas povezuje! V tem tednu smo se torej veliko igrali in dali igri prav posebno noto. Vsaka skupina je pripravila tudi poseben program za naše otroke. V skupini Žabice smo imeli res pester teden.

V ponedeljek smo praznovali rojstni dan, se veliko igrali in naredili kratek sprehod po Moravčah. V torek smo se odpravili na pohod na Hribce. Sreda je bil dan za lutke, otroci so si ogledali glasbeno lutkovno predstavo Razbita buča in ob igri »šivali buče« (prepletali volno skozi luknje v buči iz kartona). V četrtek so bila v ospredju čutila, imeli smo taktilni dan. Otroci so s pomočjo stopal in dlani spoznavali in prepoznavali različne materiale (les, krzno, zamaške, koruzo, vato, filc, šumečo vrečko, stiropor, kamenje, usnje ipd.). Zadnji dan v tednu, petek, pa smo posvetili še glasbi. Spoznavali smo različne

inštrumente, poslušali glasbene uganke na flavti in izdelali svoje bobenčke. Preživeli smo prav poseben teden in razigrani uživali prav vsak dan. Naj bo še naprej tako veselo in razigrano.

Žabice in tek prijateljstva

BESEDILO in FOTOGRAFIJE: KARMEN MIHELČIČ

Otroci skupine Žabice s Karmen in Špelo so se letos prvič udeležili Množičnega teka, ki ga vsako leto organizira Atletska zveza Slovenije. Vzgojiteljici sva telovadnico pripravili in okrasili za ta poseben dogodek. Otroci so pomagali pri izdelavi plakata, obesili sva balone in pripravili stezo za tek. Otroci so bili ob prihodu v telovadnico radovednih in nasmejanih lic. Postavili so se pred zlato črto na tleh in počakali na znak: »Pripravljeni, pozor, ZDAJ!«. Tekli so in tekli, kmalu pretekli načrtovano razdaljo, ki so jo zagotovo podvojili ali potrojili. Tekli so, dokler so lahko. Po končanem teku je sledil še zaključek: otrokom sva razdelili medalje in diplome za njihovo udeležbo na teku. Vsak si je izbral še en balon ali dva in stekli smo nazaj do našega vrtca. Bil je zabaven in vesel dan.

Pisane jesenske pozdrave vam pošiljajo otroci skupine Žabice s Karmen in Špelo.

Aktualni javni razpisi Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

PRIPRAVILA: PAVLA PIRNAT, terenska kmetijska svetovalka pri KGZS-Zavod LJ

Trenutno so odprti javni razpisi, ki jih je objavilo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, za naslednje ukrepe in podukrepe:

• **3. javni razpis za podukrep 6.3 – pomoč za zagon dejavnosti namenjen razvoju majhnih kmetij;** za slednjega je na območju občine Moravče 96 potencialnih upravičencev, ki izpolnjujejo vstopne pogoje za oddajo vloge. To so kmetije, ki imajo med 1,5 do 6 ha primerljivih kmetijskih zemljišč, od 1,5 do 15 GVŽ in obremenitev najmanj 0,5 GVŽ na ha travinja. Višina nepovratnih sredstev znaša 5.000 € na kmetijo od katerih 3.500 € prejmete po pozitivni odločbi, preostanek pa po zahtevku za izvedene načrtovane cilje. Predvidene investicije morajo biti izvedene v treh letih od izdaje odločbe. Zaradi nekoliko spremenjenega točkovanja kmetije dosežejo višje število točk, kot so ga na preteklem razpisu, zato vabim vse, ki ste se za ta sredstva zanimali že pri drugem razpisu, da ponovno preverite možnost oddaje vloge. Zadnji dan za elektronsko oddajo vlog je 16. 12. 2021, zato se zainteresirani obrnite na nas do sredine novembra.

• **5. javni razpis za ukrep odprave zaraščanja kmetijskih površin;** za ta ukrep je bilo 24. septembra v okviru državnih pomoči razpisanih pol milijona evrov nepovratnih sredstev. Upravičenci so nosilci kmetij, ki so lastniki ali zakupniki kmetijskih zemljišč v zaraščanju, kamor spadajo zemljišča, ki so v prostorskem načrtu lokalne skupnosti po namenski rabi prostora opredeljena kot kmetijska zemljišča in so v skladu z zakonom, ki ureja kmetijstvo, v evidenci dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč vpisana kot GERK z rabo 1410 - zemljišče v zaraščanju ali 1500 - drevesa ali grmičevje ali 2000 - gozd. Odpravljanje zaraščanja se izvaja z agromelioracijskimi deli, kot so krčitev grmovja in dreves, izravnavo zemljišča in odstranitev kamnitih osamelcev. Podpora se dodeli samo za tiste površine, na katerih so bila dejansko opravljena agromelioracijska dela. Finančna pomoč se izplača kot enkratni pavšalni znesek 5.000 € na hektar kmetijskega zemljišča v zaraščanju, oziroma sorazmerno površini, na kateri je bil odpravljen zaraščanje. Najmanjša površina, za katero se dodeli pomoč, je 0,3 hektarja in je lahko seštevek večjega števila manjših površin, pri čemer posamezna zaraščena površina, na kateri se odpravlja zaraščanje, ne sme biti manjša od 0,1 hektarja. Vloge se oddajo na predpisanem obrazcu do zaprtja javnega razpisa oziroma najkasneje do 31. 12. 2021. Ker bo razpis odprt do porabe sredstev vam priporočamo, da zainteresirani pohitite.

• **2. javni razpis za podukrep 6.4 - podpora za naložbe v vzpostavitev in razvoj nekmetijskih dejavnosti;** o tem razpisu smo obsežno pisali v pretekli številki Novic iz Moravške doline. Rok za elektronsko oddajo vlog je 17. 12. 2021 do 13.59.

• **Javni razpis za operacijo naložbe v nakup nove mehanizacije in opreme za sečno in spravilo lesa iz PRP 2014-2020 za leto 2021;** razpisanih je 10 milijonov evrov nepovratnih sredstev iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) in proračuna RS. Omogoča sofinanciranje nakupa nove mehanizacije in opreme za sečnjo in spravilo lesa ter povečanje ekonomske vrednosti gozda, kot so traktor kolesnik za delo v gozdu, gozdarski zgibnik, gozdarki vitli, gozdarske prikolice, motorne žage, harvester, forwarder, gozdarske

žičnice, gozdarski mulčerji in sadilni stroji za sadnjo sadik v gozdu. Cilj razpisa je uvesti učinkovite in okoljsko sprejemljive tehnologije za posek in spravilo lesa, doseči intenziviranje gospodarjenja z gozdovi, profesionalizacijo dela v gozdovih, zmanjšanje števila delovnih nesreč pri delu v gozdu ter ustvariti nova delovna mesta. Upravičenci lahko kandidirajo za pridobitev nepovratnih sredstev individualno oziroma kolektivno kot skupine lastnikov gozdov ali skupine proizvajalcev s področja gozdarstva. Elektronska oddaja vlog bo možna od 2. 11. 2021 do vključno 10. 1. 2022.

Vse podrobnosti javnih razpisov so objavljene na spletni strani MKGP. Zainteresirani se lahko za dodatne informacije obrnete na Kmetijsko svetovalno službo Izpostave Domžale, Šaranovičeva cesta 21a, na telefon 01 724 18 45 ali pišete na elektronski naslov: pavla.pirnat@lj.kgzs.si

Kokoši nesnice

Na voljo so mlade kokoši nesnice: bele leghorn, jerebičaste, črne brezove, rdeče in zelenojajčne bele. Naše nesnice so zdrave, zaščitene proti devetim boleznim. Pripeljemo jih v Krtno, Moravče, po dogovoru tudi na dom.

Kmetija Šraj, Poljčane.
Naročila: 031 751 675

Primorska burja zaznamovala strokovno ekskurzijo ekoloških kmetov

BESEDILO: FRANCKA TOMAN, FOTOGRAFIJE: PAVLA PIRNAT in FRANCKA TOMAN

Združenje ekoloških kmetov Zdravo življenje je imelo v svojem načrtu ogled kompostarne v Avstriji, ki bi ga izvedli v sodelovanju s Kmetijsko gozdarskim zavodom Ljubljana. Zaradi trenutnih razmer čas ni ravno primeren za potovanja v tujino.

Pa nič zato, saj imamo med našimi člani kmetije, kjer imaš res kaj videti in doživeti. Ne v materialnem bogastvu, temveč v smislu ekološke zavesti, v ohranjanju človeških vrednot in tradicije. Tako smo v začetku septembra drugo letošnjo strokovno ekskurzijo opravili kar na ekološki kmetiji Pr' Matet v Gradišču pri Lukovici. Ko stopiš na njihovo dvorišče, začutiš tisto pristno domačnost, ki te prevzame, in začutiš duh preteklih rodov.

Najprej je vse prisotne pozdravil in nagovoril predsednik združenja Janez Ocepek in poudaril prizadevanje Občine Lukovica, ki že od samega začetka podpira Združenje. Podporo in sodelovanje z Združenjem je z velikim spoštovanjem do vseh kmetov, ekoloških pa še posebej, obljubila tudi zdajšnja županja mag. Olga Vrankar, ki ji je tokrat uspelo nekaj časa preživeti z nami.

Veliko ljubezni in mali čudeži

Otežkih začetkih ekološkega kmetovanja sta spregovorila lastnika kmetije, Tanja in Marko Cerar, ki sta družno in složno zmogla ohraniti kmetijo tako kot je in doseči to kar sta.

Marko je povedal, kako so mu voljo dajali ljudje, ki si jih je vzel za zgled in da so se tu in tam zgodili »kakšni mali čudeži«, ki so pripomogli, da je vztrajal na načrtani poti. Zaveda se, da ima največjo podporo pri ženi. Tanja prihaja iz Poljanske doline in od tam ni prinesla le tradicije predelave mleka, ki jo nadaljuje, temveč tudi poljansko trmo, pridnost, odločnost in vztrajnost. Uspešno se je spoprijela z vsemi

zagrizla v delo in vztrajala. Tako je še danes. Da bi se družina preživljala s kmetijo, je bila njuna velika želja. Tvegala sta, pustila službo, preživljala hude čase in preizkušnje, se sproti učila in jima je uspelo. Poleg predelave mleka, predvsem v jogurte in skuto, pridelujejo še vsega po malem, v glavnem

pa zelenjavo in žita. Velik poudarek dajeja kvalitetnemu semenskem materialu.

Sčasoma sta našla svoj prostor na tržnici v Ljubljani, kjer prodana večino svojih pridelkov in izdelkov. Priprava na tržni dan vedno traja pozno v noč in terja zgodnje vstajanje. Energična Tanja na tržnici ali kjerkoli drugje, mimogrede pouči koga o kvaliteti njihove ekološko pridelane hrane, ki jo mnogi premalo cenijo in ji ne dajejo vrednosti ter spoštovanja, ki ji zaradi vsega vloženega dela in truda pripada. To pa zanesljivo vedo njihove zveste stranke. Ob pogostitvi, ki so nam jo Cerarjevi gostoljubno pripravili, smo se lahko o kakovosti in okusnosti njihovih domačih dobrot še kako prepričali. Obenem pa je bila to tudi priložnost za sproščen klepet ter izmenjavo mnenj in izkušenj.

Sadjarski muzej Tepka

Na njihovi domačiji se nahaja tudi sadjarski muzej Tepka, ki je nastal na pobudo Kmetijskega inštituta Slovenije pod skrbnim vodstvom specialista za sadjarstvo Boštjana Godca, ki nam je muzej razkazal ter na malo hudomušen način predstavil in spregovoril nekaj o raznih sortah, predvsem hrušk. Da je tepka dobila ime po otepanju plodov, tudi nismo vsi vedeli.

Marko goji ljubezen do starin in starega kmečkega orodja. Vse to je moral svoj čas skrivati pred

očetom, ki bi se vsega najraje znebil. Zdaj ima v prostoru nad Tepko svoj lastni muzej, ki nam ga je ponosno predstavil in se navdušeno razgovoril. Rad ima tudi knjige in veliko bere, zato ima v načrtu še ureditev nekakšne knjižnice za vse knjige, ki so komu odveč.

Pročelje obeh muzejev je z vsemi sušečimi se in razstavljenimi pridelki prava paša za oči. Prav tako si je bilo zanimivo ogledati celotno domačijo in njihove živali. Ohranjajo slovenske avtohtone pasme, zato med drugim redijo štajersko kokoš, kravo ciko in krškopoljskega prašiča.

Številna družina živi skromno, a zadovoljno. Garajo za svoj ljubi, doma pridelan kruhek, a se znajo kdaj tudi malo ustaviti, si vzeti čas drug za drugega in se poveseliti. Predvsem pa radi posedijo zunaj na slamnatih sedežih, njihovi gostje pa še bolj. Si zaželiš kar obsedeti in ostati. Toliko volje, odločnosti in vztrajnosti kot tukaj, redko kje najdeš. Kar se zdi večini nemogoče, Pr' Matet postane mogoče.

Stari Skorjevčev toplar je dobil novega lastnika

BESEDILO: BOJANA DORIČ, FOTOGRAFIJE: MATEJA LAZAR in BOJANA DORIČ

Sprehodi v naravi so za mnoge vsakodnevno prijetno opravilo. Narava je najboljši zdravnik, saj se naužijemo svežega zraka, zbistrimo misli in se ob sprehodih v vseh letnih časih veselimo vsega, kar nam narava ponuja.

Tisti, ki se radi sprehajamo okoli Drtijiščice, si gremo lahko pogledat tudi konjičke, ki se pasejo na travniku blizu kmetij na Trznu. Nekoč je bilo na Trznu več uspešnih kmetij, a žal so nekatere kmetije postale zapuščene, ostala pa je ljudska stavbarska dediščina, kot so stare hiše, skednji, kozolci in vodnjaki.

Vsaka kmetija je imela poleg gospodarskih poslopij še nepogrešljive kozolce. V naši dolini lahko opazimo kar nekaj vrst kozolcev: kozolec na kozla ali psa, enojni ali stegnjeni kozolec in toplar ali vezani kozolec.

Vezani kozolec ali toplar so imeli do letošnjega leta na kmetiji Pr' Skorjevč. Nekoč uspešne in lepe kmetije ni več. Ostal je le kozolec-toplar. Da ga ne bi porušili, tako kot vse zgradbe na nekdanji kmetiji, ga je pred propadom rešil Dejan Lazar. Kozolec so skupaj z očetom Francem in tesarjem Primožem z avtodvigalom prestavili na bližnji travnik. Toplar je star 130 let in je bil ročno narejen iz hrastovega in smrekovega lesa. Po obnovi strehe, nosilnih stebrov in lat, so ga močno utrdili v zemljo.

Kozolec je tako po Dejanovi zaslugi ohranjen in je postal spet del slovenske etnološke dediščine, ki bo nas in naše zanamce navduševal tudi v prihodnje.

Zahvala za novo cesto

BESEDILO: ALEKSANDRA URANKAR, FOTOGRAFIJA: PATRICIJA KOREN

VKrižatah smo 10. septembra znova imeli razlog za veselje, saj smo svečano odprli novo asfaltirano cesto, ki povezuje Križate in Peške Kandrše, ki so že v občini Zagorje ob Savi. Tako smo povezali občini Moravče in Zagorje ob Savi in se poslovili od dvigovanja prahu in vožnje po udarnih jamah na cestišču. Po več letih truda in prošenj za asfaltno prevleko smo jo končno dobili.

Župan Občine Moravče dr. Milan Balažič in predstavnik vasi Križate Žani Urankar sta svečano prerezala trak, diakon Janez Pavel Šuštar je blagoslovil cesto, domačini pa smo pripravili program s harmoniko ter pogostitvijo. Naši otroci so se prvi zapeljali po novi cesti s svojimi prevoznimi sredstvi (kolesa, skiroji, rolke, poganjalčki, otroški vozički ...), nato pa se je župan dr. Balažič po cesti zapeljal na starem Rogovem poniju. Smeha ni manjkalo!

Zadovoljni prebivalci Križat se zahvaljujemo Občini Moravče, županu, podžupanu in občinskim svetnikom, ki so projekt podprli ter podjetju Hribar za izvedena dela.

Spet lahko rečemo, da so predvolilne obljube postale resničnost.

Janez Vidic - prejemnik visokega priznanja za delo v gasilstvu

BESEDILO: PROSTOVOLJNO GASILSKO DRUŠTVO KRAŠČE, FOTOGRAFIJI: GASILSKA ZVEZA SLOVENIJE

Letošnji Plenum Gasilske zveze Slovenije, najvišjega organa zveze med dvema kongresoma, se je zaključil v soboto, 2. oktobra 2021, s slavnostnim delom oziroma podelitvijo najvišjih gasilskih odličij. Podelili so jih posameznikom za njihovo izjemno delo in zasluge pri razvoju gasilske organizacije in požarnega varstva v Sloveniji.

Tretja seja Plenuma Gasilske zveze Slovenije je letos potekala v Kongresnem centru Celje, slavnostne seje pa so se poleg predsednika in poveljnika Gasilske zveze Slovenije ter nagrajencev najvišjih priznanj v gasilski organizaciji, udeležili tudi mag. Matej Tonin, minister za obrambo in podpredsednik Vlade RS ter delegati, ki jih izvolijo najvišji organi Gasilskih zvez.

Po plenarnem delu in vmesnem kulturnem programu je kot slavnostni govornik na dogodku spregovoril resorni minister mag. Matej Tonin. Sledila je slavnostna podelitev Plaket gasilca, Kipcev gasilca in priznanj Matevža Hacetarja. Najvišja gasilska priznanja sta podelila Janko Cerkvenik in Franci Petek, predsednik in poveljnik Gasilske zveze Slovenije.

Med nagrajenci je tudi **Janez Vidic**, ki je prejel **Plaketo gasilca za leto 2021**. Janez Vidic je član PGD Krašče že skoraj 40 let. V gasilske vrste je vstopil dokaj pozno in takoj prevzel funkcijo predsednika v društvu. V času predsedovanja si je zadal nalogo posodobitve društva – predvsem, da se društvo okrepi in posodobi. Po vidnem napredku društva, kjer je bilo izvedeno veliko projektov – od gradbenih do organizacijskih – je sledila nova naloga. Ogromno truda je bilo vloženega za ustanovitve samostojne Gasilske zveze Moravče, kjer je tudi sprejel vlogo ustanovnega predsednika. Zaradi njegove vloge pri uveljavitvi te organizacije je bil 2008 proglašen za Častnega predsednika Gasilske

zveze Moravče. Istega leta je prevzel tudi Komisijo za veterane pri GZ Moravče. Prav veterani so tisti, ki so gasilsko pot prehodili pred nami in gradili tradicijo gasilstva. Delo je nato razširil na nivo regije, kjer je leta 2018 postal Predsednik komisije za veterane Ljubljana Regije 3. Trenutno aktivno sodeluje v komisiji za veterane pri Gasilski zvezi Slovenije. Skozi vsa ta leta je za svoja dela prejel številna priznanja, vendar pa ima Plaketa gasilca posebno težo, saj so jih letos prejeli le trije gasilci na ravni Gasilske zveze Slovenije.

V vsem tem času se njegovo delo v Gasilskem društvu Krašče ni zmanjšalo. Pripomogel je, da se je članstvo začelo izdatno usposabljanje, opremljati in izvajati naloge še bolj strokovno in učinkovito. Ves čas je dajal velik pomen izobraževanju, saj se je zavedal, da bo le najbolj usposobljen gasilec kos tudi najtežjim oblikam posredovanj.

V PGD Krašče smo nadvse ponosni na to, da je naš član Janez Vidic prejel enega od največjih priznanj, ki ga lahko prejme gasilec. Obenem pa je to tudi priznanje za nas in hkrati obveza, da delamo še naprej po smernicah, ki

jih je tudi postavljati in še vedno postavlja naš član Janez Vidic.

Cenjeni Janez, iskrene čestitke ob prejemu Plakete gasilca za leto 2021. Čestitamo tudi ostalim dobitnikom visokih priznanj.

Orjaška kranjica na Brdu pri Lukovici

BESEDILO: MARKO BORKO, ČZS

Konec avgusta je bila nova visokotehnološka čebelarstva atrakcija 3D-kranjica predstavljena javnosti. V Čebelarstvu Slovenije sta 27. avgusta predsednik RS Borut Pahor in predsednik Čebelarstva Slovenije Boštjan Noč razgrnila 3D-kranjico.

Dogodek je predstavljal prispevek Čebelarstva Slovenije ob predstavljanju Republike Slovenije Svetu Evropske unije. Razgrnitve so se udeležili številni visoki gosti, veleposlaniki oz. njihovi namestniki iz Češke, Indije, Irske, Japonske, Kosova, Madžarske in Rusije, nekateri evropski poslanci in poslanci Državnega zbora Republike Slovenije, župani oz. podžupani slovenskih občin. Na razgrnitvi so zbrane nagovorili dr. Jože Podgoršek, minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Boštjan Noč, predsednik ČZS, prof. dr. Janez Bogataj, etnolog in ambasador Evropske gastronomske regije Slovenija in Marko Borko, vodja izobraževanja in usposabljanja pri Čebelarski zvezi Slovenije in vodja projekta 3D-kranjica.

3D-kranjica je 170 cm dolg fizični model čebele v razmerju 1:100 z več kot 90 % morfološko podobnostjo z resnično čebelo delavko *Apis mellifera carnica*, torej našo avtohtono kranjsko čebelo. Kot taka je edinstven poučni in promocijski pripomoček, katerega izdelava je bila kompleksna, tako v umetniškem kot v tehnološkem smislu. Za osnovo je služila resnična kranjska čebela slikana z Mikro CT napravo, do mikrona natančno. Iz tega sestavljen digitalni model čebele je služil izdelavi fizičnega modela s pomočjo 3D tiska. Vanjo smo vgradili gibljive dele (rilček, tipalnice, želo, voskovne žleze), ki jih poganjajo mehatronski sestav z računalniškim krmiljenjem. Postavljena je na vrteči se platformi, vgrajeni v repliko tipičnega slovenskega čebelnjaka in vsebuje devet poučnih animacij v slovenskem ali angleškem jeziku (1. Rilček in medni želodček, 2. Tipalnice, 3. Sestavljene in pikčaste oči, 4. Notranji organi, 5. Cvetni prah, 6. Propolis, 7. Voskovna žleza, 8. Varoja in 9. Želo), simulacijo čebeljega vida ter taktilni didaktični pripomoček – model čebele v velikosti 20 cm za slepe in slabovidne, ki ga bodo lahko občutili v rokah.

3D-kranjica je stalno na ogled v Čebelarstvu Slovenije. Ogled animacij je v okviru čebelarskih usposabljanj in predstavitev ČZS brezplačen. Ogled je brezplačen tudi za organizirane skupine vrtčevskih otrok oz. šolarjev, dijakov in študentov, še zlasti v okviru enodnevnega programa dnevnega centra ČŠOD, naravoslovnega čebelarskega dne: Od cveta do medu. Za splošno javnost je ogled animacij možen z nakupom žetona v delovnem času gostišča Čebelica. Predogled 3D-kranjice je možen na tej povezavi: <https://www.youtube.com/watch?v=OmyBW-IXrgA>. **Dobrodošli v Čebelarstvu Slovenije na Brdu pri Lukovici, kjer vas bo 3D-kranjica ponesla v osupljiv svet čebel.**

Lipine zeliščarice pogumno v novo šolsko leto

BESEDILO: MARINA KOPAČ, FOTOGRAFIJE: METKA RAVNIKAR

Tako kot na vseh šolah in fakultetah se je tudi v Lipi začelo novo šolsko leto. Seznanjene in upoštevajoč vse protikoronske ukrepe, smo se zeliščarice odpeljale proti Snoviku.

Mentorica Veronika nas je popeljala do izvirske vode. Le-ta naj bi izvirala v Vasenem, Potoku in Snoviku, kjer so domačini prosto tekočo vodo že v 50-tih letih odnašali domov za pitje. O njej se je razširil glas, da blagodejno vpliva na prebavo. Strokovnjaki so ugotovili, da gre za visokokakovostno pitno vodo, ki je čista in brez primesi ter bogata z magnezijem in kalcijem. Po najnovejših raziskavah blagodejno vpliva tudi na ščitnico, kožo in kosti.

Ob izviru raste tudi invazivna rastlina žlezava nedotika. Žlezava nedotika je enoletnica, ki zraste tudi do dva metra visoko in je bila k nam prinesena iz Himalaje. Na listnih pecljih so žlezni laski. Cvetovi so škrlatni ali rožnati. Plod je glavica, ki ob dotiku kar eksplodira in se iz njega vsujejo številna semena. Največ uspeva ob robu travnikov, obcestnih jarkih in močvirnih gozdovih. Invazivne rastline spodrivajo druge, bolj občutljive rastline. Od tod jim tudi ime.

Iz žlezave nedotike delajo tudi Bachove kapljice – za umirjenost in potrpežljivost.

Med invazivne rastline sodi tudi japonski dresnik. V Aziji ima status božanstva zaradi vsesplošne uporabe v tradicionalni medicini. Korenina japonskega dresnika vsebuje resveratrol, ki blagodejno vpliva na srčno-žilni sistem. Je močan antioksidant, ki pomaga zdraviti naš imunski sistem.

Invazivna rastlina je tudi kopriva in zlata rozga, obe pa dobro vplivata na sečila in odvajanje vode iz telesa.

Po učni uri smo si natočile izvirsko vodo in se odpeljale še do Term Snovik, kjer imajo na zelenici, ob apartmajih, urejen zeliščni vrt. Od

ginka, baldrijana, mete, melise, bazilike, šetraja, majarona, žajblja, rožmarina, aronije, rumene rozge, sivke ...

Jesen že kaže svoj obraz, zato se narava pripravlja na počitek. Vse rastline na vrtu bodo zaživele in vzcvetele v vsej svoji lepoti, ko jih bo obsijalo pomladno sonce.

Druženje smo zaključile na sončku, ob dobri kavici in klepetu, ki smo ga močno pogrešale.

In ne pozabimo: rožice nam pomagajo pri spreminjanju čustev iz negativnih v pozitivne.

Mediacija na centru za socialno delo

BESEDILO: ANICA GRILJ, univ. dipl. pravnica*

Mediacija je način alternativnega reševanja sporov, s katerim se lahko izognemo dolgotrajnim in zamudnim sodnim postopkom. Je postopek, v katerem poskušajo stranke prostovoljno, s pomočjo nevtralne tretje osebe (mediatorja) doseči mirno rešitev spora ali težave med partnerjema/zakoncema, otroci in starši ter med sorodniki.

V mediacijo se vključite, če želite prevzeti odgovornost za rešitev težave ali spora in takrat, ko želite ohraniti odnos oziroma ga spoštljivo končati. Mediacija se lahko izvede pred začetkom sodnega postopka, med njim ali po koncu sodnega postopka, obsega pa pomoč pri urejanju osebnih in premoženjskih razmerij. Mediacija na CSD se lahko izvaja pred začetkom sodnega postopka z namenom oblikovati predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze ali predlog za sklenitev sodne poravnave o varstvu in vzgoji otroka, o njegovem preživljanju in o stikih s starši ali z drugimi osebami, ali o vprašanih izvajanja starševske skrbi.

Za mediacijo se lahko odločite v postopku predhodnega svetovanja na CSD ob razvezi zakonske zveze, ob

razpadu zunajzakonske skupnosti ali samostojno npr. predlog za delitev skupnega premoženja. Mediator nima pooblastil za odločanje, temveč strankam pomaga po ponovni vzpostavitvi komunikacije in pri samostojnem reševanju njunih težav. Mediator mora pri mediaciji vselej upoštevati načelo največje otrokove koristi. V primerih suma nasilja v družini se mediacija med strankama ne izvaja. Mediator, ki v mediaciji izve, da je otrok ogrožen, je dolžan o tem obvestiti center za socialno delo. Vloga mediatorja je, da kot neodvisen in nevtralen strokovnjak skrbi za proces, kjer ustvari sproščeno in konstruktivno vzdušje, odpira prostor za komunikacijo in pomaga sprtim družinskim članom, da zares slišijo drug drugega. Z usmerjenimi vprašanji sistematično vodi družinske

člane proti skupnemu cilju – poštenemu in za vse strani sprejemljivemu dogovoru. Medianti so stranke oziroma udeleženci v mediaciji, ki poskušajo ob pomoči mediatorja najti skupno sprejemljivo rešitev težave ali spora. Mediant mora sam aktivno iskati rešitev in spoštovati pravila mediacije. V postopku mediacije mediator naprej predstavi postopek in namen mediacije ter vlogo CSD. Medianta predstavi težavo, npr. pri urejanju vzgoje in varstva, določitvi preživnine, stikov otrok s starši in pri delitvi skupnega premoženja. Mediator v nadaljevanju povzema stališča mediantov, v katerih se strinjata in v katerih se ne strinjata. Skupaj z njima, s pomočjo različnih tehnik mediacije, išče možnosti in rešitve.

Mediacija se lahko zaključi s sporazumom, ki ga podpišeta oba udeležena v procesu in ga kot predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze ali predlog za

sklenitev sodne poravnave vložita na sodišče. Če ne dosežeta sporazuma, mediator povzame opredeljena stališča in dosežen napredek ter zaključi proces. Medianta lahko vložita predlog na sodišče. Prednosti mediacije so hitra, učinkovita in uspešna rešitev ter ni negativnih tveganj. Na mediacijsko srečanje stranke oziroma medianti lahko s seboj pripeljejo odvetnike. Mediacija na CSD je za družine z otroki brezplačna.

Predlog za vključitev v mediacijo lahko poda eden od udeležencev, CSD nato povabi drugega ali pa predlog podata oba. Mediacija se lahko začne, ko oba udeležena podata soglasje za vključitev v mediacijo ter s podpisom dogovora o mediaciji in izjave o zaupnosti. Za morebitne dodatne informacije smo vam na voljo na kontaktno številko 01-724-63-84. (Anica Grilj je koordinatorka mediacij in mediatorka.)

Zdravstveno vzgojni programi za zdravo življenje

BESEDILO: ANDREJA HEINE, prof. zdr. vzg., ALJAŽ ŽELEZNIK, dipl. fiziot., DARIJA JOZELJIČ, dipl. med. ses.

Vemo, da je zdravje v veliki meri odvisno od življenjskega sloga. Ali torej že razmišljate, kaj bi lahko storili za svoje zdravje in prijetno počutje? Vabimo vas na **Festival zdravja v Moravčah**.

Dogodek	Kje/Kdaj
Promocija zdravja in predstavitev zdravstveno vzgojnih programov, Andreja Heine, prof. zdr. vzg.	Kulturni dom Moravče Ponedeljek, 8. 11. 2021, ob 18.00
Brezplačne meritve holesterola, krvnega sladkorja in krvnega tlaka	Kulturni dom Moravče Torek, 9. 11. 2021, 9.00–11.00
Tehtanje z analizo telesne mase, testiranje telesne pripravljenosti »Ali sem fit?«	Kulturni dom Moravče Sreda, 10. 11. 2021, 9.00–11.00
Tehnike sproščanja Andreja Heine, prof. zdr. vzg.	Kulturni dom Moravče Četrtek, 11. 11. 2021, 9.00–11.00
Osteoporoza - kako jo preprečiti? Aljaž Železnik, dipl. fiziot.	Kulturni dom Moravče Četrtek, 11. 11. 2021, ob 18.00
Temeljni postopki oživljanja z uporabo AED	Kulturni dom Moravče Petek, 12. 11. 2021, 9.00–12.00

Za udeležbo na Festivalu zdravja je potrebno izpolnjevanje pogoja PCT in uporaba zaščitne maske. V primeru bolezenskih znakov (vročina, kašelj, oteženo dihanje, sprememba vonja ali okusa, glavobol ...) ostanite doma, izogibajte se stikom z drugimi ljudmi ter se posvetujte s svojim izbranim osebnim zdravnikom.

V kolikor bi zaradi poslabšanja epidemioloških razmer prišlo do sprememb in Festivala zdravja ne bi bilo mogoče izvesti, vas bomo o tem obvestili preko objave na občinski spletni strani **www.moravce.si**

Adijo, bolečine v hrbtu!

BESEDILO: IRENA MALOVRH, FOTOGRAFIJE: KID LIMBAR

V začetku septembra je v Sloveniji gostovala univerzitetna diplomirana kineziologinja in fiziaterinja, specializirana za celostno zdravljenje hrbtenice in telesne drže, argentinska Slovenka, dr. Sonia Valentina Tomazin.

V svojem dolgoletnem prizadevanju za izboljšanje številnih življenj se je usposobila tudi za tibetansko vertebralno prakso. Skupaj z dr. Rubénom Pistacchiom je ustanovila Izobraževalni in raziskovalni center za vertebralno prakso. Je univerzitetna profesorica na Katedri za ergonomijo na Univerzi La Matanza, od leta 1990 2012 pa je delala na Oddelku za rehabilitacijo Bolnišnice San Juan de Dios v okrožju Ramos Mejía. Svoje znanje, spretnosti in spoznanja iz dolgoletne prakse je zbrala in uredila v knjigi *Adijo, bolečine v hrbtu* s pomenljivim podnaslovom *Kako na harmoničen način sobivati s hrbtenico in izboljšati svoje počutje*.

"Dobra drža je umetnost, ki jo izpopolnjujemo skozi življenje," pravi dr. Sonia Valentina Tomazin.

O zdravi hrbtenici tudi v Moravčah

Ena izmed predstavitev je bila tudi v Moravčah 11. septembra na predavanju, ki ga je organiziralo KID Limbar. Prisotni smo imeli priložnost videti tudi praktični prikaz nekaterih vaj za zdravo hrbtenico.

Zdrava hrbtenica je pomembna, saj je hrbtenica obramba hrbtenjače, iz katere izhajajo živci, ki vodijo k vsem organom, mišicam in delom telesa. Kar se dogaja v hrbtenici, se pokaže na telesu. Če je vretenca v nepravilnem položaju, se naredi blokada: pritiska na živce in sosednja tkiva, zaradi česar pride do vnetja in bolečine. Ko se vretenca vrne v pravilni položaj, se živci razbremenijo, vnetje se umiri in bolečine ni več. Da čim dlje ohranimo čim boljše zdravje, si moramo pomagati tudi sami, tako da delujemo preventivno in da ne čakamo samo na zdravnika in terapije, saj to po navadi pride prepozno in ne zadošča.

V svoji zasebni praksi – zdravljenje z osteopatijsko – obravnava bolnika celostno. Najprej se z njim pogovori, da skupaj ugotovita izvor težav, nato pa se ukvarja s preurejanjem vretenc v naravni položaj. Že po prvem zdravljenju, ki obsega pogovor, pregled, preurejanje vretenc, svetovanje vaj za izboljšanje in vzdrževanje drže celega telesa, nasveti, kako preurediti delovni prostor, in drugimi potrebnimi terapijami, se stanje izboljša do 70 %. V nadaljevanju pa se pričakuje še večje izboljšanje obstoječega stanja, pri čemer je zelo pomembna tudi življenjska drža.

Dr. Sonia Valentina Tomazin je prepričana, da bolečine niso posledica le fizičnega stanja, ampak se ob tem odraža tudi duševno in čustveno stanje človeka. Gojiti pravilno držo do življenja, pomeni zanj tudi odpuščanje, sočutje, hvaležnost, soočenje z izzivi in doseganje ciljev, pomoč bližnjim in odnosi, ki nas izpolnjujejo.

Najpogostejše bolečine v hrbtenici so v predelu vratu in križa. Vzroki zanje pa so v današnjem načinu življenja: stres, statična drža, ki jo povzroča tehnološko življenje, neprilagojeno delovno okolje, čustvene in psihične obremenitve. Bolečina je zanj prijatelj, ki je prišel opozoriti, da nekaj delamo narobe.

Hrbtenica je v osnovi prilagojena za gibanje. Če smo prisiljeni več ur sedeti, moramo vsako uro vstati, se nagniti nazaj, kompenzirati prisilno držo, menjavati položaje, ne imeti sključene drže. Tega bi se morali učiti že v šoli in ohranjati gibanje vse do pozne starosti. Vedno, pravi dr. Sonia Valentina Tomazin, lahko stanje naše hrbtenice izboljšamo, ne glede na starost. Svojim bolnikom vedno pove, da ima zanje eno dobro in eno slabo novico. Slaba novica je, da njihovega preteklega življenja ne more spremeniti, dobra pa je ta, da lahko od sedaj naprej skupaj spreminjata stanje njegove hrbtenice, gibe in držo ter s tem celotno zdravje. Kljub velikim težavam in spremembam, ki jih je prinesla svetovna pandemija, pa vidi njen vpliv v tem, da je preuredila lestvico vrednost celega sveta: postavila je zdravje na prvo mesto in bo ali pa je že povzročila wellness revolucijo. Upamo, da se bomo od pandemije naučili: čuvati svoje zdravje, dvigniti imunost, izboljšati kvaliteto prehrane ter to vse vključiti v vsakdanje življenje.

Njen najljubši izrek je naslednji: "Najboljše zdravilo od vseh je to, da naučimo ljudi, kako ga ne potrebovati." (Hipokrat), najboljši položaj pa – prav tako – naslednji (tisti, ki bo prišel).

Naj zaključimo z modro mislijo o življenju:

Telo potrebuje počitek

Um potrebuje mir

Srce potrebuje radosti.

S Šolo zdravja na Otočcu v iskanju jesenskega navdiha

BESEDILO: MIMI ŠEGINA; BESEDILO: MIMI ŠEGINA, EVA JEZA in MARINKA MILENKOVIČ

Šola zdravja je za svoje članice in člane v času med 4. in 7. oktobrom 2021 organizirala že tretje »počitnice« v hotelu Šport (zdravilišča Terme Krka) na Otočcu. Umeščen v neposredni bližini gradu Otočec in reke Krke, je hotel dobro izhodišče za številne aktivnosti – do Šmarjeških Toplic, Novega mesta ali vasi Otočec se pride po kolesarski poti s kolesi ali peš, za pohodnike ni daleč niti Trška gora, če pa radi igrate golf, je igrišče pri gradu Struga, oddaljen dobrih petnajst minut hoje.

če ne že povsem odpraviti. Vztrajnost pri vadbi in znanje, kako jo pravilno izvajati, sta največja zaveznika dobrega počutja.

Dan se je vedno začel z jutranjo vadbo 1000 gibov, temu je sledil zajtrk in aktivnosti po programu, ki ga je z veliko posluha in predanosti vodila Eva Jeza, magistra kineziologije. Z domačim vodnikom Brankom smo opravili kratek tečaj nordijske hoje in se podali čez gozd in mimo nekaj vasi do Šmarjeških Toplic na dopoldansko kavo. Povratna vožnja s turističnim vlakcem je bila pravo doživetje. Spetoma smo se ustavili pri medarju Gorencu, ki nam je po uspešni predstavitvi svojih čebeljih izdelkov zaigral na harmoniko. Dobra volja je najboljša, kot pravi Kekec – pa še prav ima!

Kdor si je želel, je lahko prisluhnil nutricionistki Janji Strašek na temo zdrave prehrane, Nikolay Grishin pa je na svoj živahen in prepričljiv način predstavil metodo samopomoči 23 + 5. V svoji praksi opaža vedno več težav s hrbtenico, ki pestijo že otroke, a te je s primernimi prijemi možno ublažiti,

Najbolj se nam je v spomin vtisnil princ z gradu Struga, ki je iz rokava stresal zanimivosti o gradu, o nunah in grofici, ki je grad spremenila v gospodarsko poslopje in ga tako zaščitila pred vojaškim uničenjem. Zaigral nam je valček na staremu klavirju, nas naučil grajskega plesa in med nami izbral novo grofico. Na kakšen način, to naj ostane skrivnost.

Hotel premore notranji bazen in savno, ki sta bila najbolj oblegana v času dežja, saj se je z oktobrom nepreklicno približevala jesenska ohladitev. Pohvaliti je treba zaposlene v hotelu, saj so se vsi trudili, da bi se gostje počutili prijetno in zadovoljno. Posebno skrb namenjajo dobri in zdravi hrani, nekaj zelenjave gojijo na svojem grajskem vrtu, ostalo pa nabavljajo pri domačih pridelovalcih iz bližnje okolice. Prav je, da imajo tudi kmetje kaj od turizma.

Upam, da se na Otočec vrnemo še kdaj, saj je Krka očarljiva lepota, ki je zlepa ne pozabiš.

Znamenite osebnosti iz Moravške doline

Besedilo: Bogomil Brvar

Domačiji Rovškovih v Gabrju pod Limbarsko goro so po domače rekli Pri Zlatarju. Upravičeno. Njihove roke so izdelovale pozlačene kipe, cele oltarje ali posamezne oltarne elemente, oltarne mize, krstne kamne in razne sakralne skulpture. V mnogih cerkvah po Sloveniji so izdelki očeta Andreja, podobarja in sina Andreja, podobarja in kiparja. V tej številki Novic sta dobila mesto med znamenitimi Moravčani, v naslednji številki pa je rubrika rezervirana za sina Davorina, fotografa in prvega slovenskega kinematografskega podjetnika. Rovškovi iz Gabrja so bili zelo razgledani, ustvarjalni in tudi podjetni.

IZDELOVALEC OLTARJEV IZDELOVALEC OLTARJEV
PODOBAR PODOBAR / KIPAR

ANDREJ

ROVŠEK, ST. ROVŠEK, ML.

1836-1903 1864-1907

Andrej Rovšek, st.

Tomanu v Moravčah, leta 1889. Časopis *Slovenec* je zapisal:

Izklesal pa je ta spomenik g. Andr. Rovšek, naš faran, na katerega smo tudi ponosni. Pokazal je zopet, čemu je njegova mojstrska roka vešča in želimo: Bog ga ohrani še mnogo časa zdravega in napredujočega! (*Slovenec*, 17, 1889, št. 274).

Časopis *Domoljub* je ob smrti Andreja Rovška, st., sporočil bralcem:

Umrl je v Gabrijah pri Moravčah velespoštovani podobar g. Andrej Rovšek, oče čislanih bratov gg. kiparjev Andreja in Antona Rovška in lastnika fotografičnega ateljeja g. Davorina Rovška. Pokojnikova dela se nahajajo po raznih cerkvah na Kranjskem (*Domoljub*, 16, 1903, št. 4, str. 3.).

Andrej Rovšek, st. se je rodil 14. novembra 1836, živel in ustvarjal je v Gabrju pod Limbarsko goro. Njegova žena je bila Katarina, z dekliškim priimkom Vozel. Imela sta šest sinov in tri hčere. Kar trije sinovi so se ukvarjali s fotografiranjem. Podobarstva se je učil v Škofji Loki, verjetno v delavnici Janeza Šubica, starejšega, kar lahko sklepamo po tem, da sta Janez Šubic in Andrej Rovšek sodelovala pri opremljanju notranjosti v več cerkvah. Bil je mojster pozlatitve. Med njegovimi najbolj znanimi stvaritvami so oltarji v cerkvi sv. Urha v Vranji Peči, po nekaterih virih (*Slovenska biografija*, Stražar) pa tudi v cerkvi sv. Katarine na Rovah. Ta podatek pa skoraj gotovo ne drži. Kulturni zgodovinar Martin Malnerič je zapisal, da je glavni in stranski oltar na Rovah izdelal Andrej Rovšek, mlajši (Malnerič, M. Mali zapiski. *Podobar Andrej Rovšek*. Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko, 17, 1907, sešitek 3 in 4, str. 115–117). Andrej Rovšek, st. je umrl 11. februarja 1903, oltarje na Rovah pa so blagoslovili 11. oktobra 1903 (*Slovenec*, 31, 1903, št. 242). Možno pa je, da je oče začel z izdelavo oltarjev, dokončal pa sin. Verjetno je Andrej Rovšek, starejši, izdelal spomenik župniku, dekanu Janezu Krstniku

Oltar v cerkvi sv. Urha v Vranji peči, delo Andreja Rovška, st. Oltar so obnovili leta 1997. Foto: B. Brvar. Rovšek je izdelal tudi kipe za stranska oltarja.

Andrej Rovšek, ml.

Kristusove glave, ki ga je postavil v prvi sobi deželnega zbora.

Slavni zbor naj sklene: Prošnja Andreja Rovška, podobarskega pomočnika, se izroča deželnemu odboru z naročilom, naj mu pripomore k vstopu v napredovalno obrtno šolo v Ljubljani ter mu v slučajih, ako bi se pokazala potreba, dovoli nekoliko podpore iz kredita, odločenega za obrtne namene (Stenografični zapisnik dvanajste seje deželnega, zbora kranjskega v Ljubljani dne 13. oktobra 1888, Ljubljana: Kranjski deželni zbor, str. 117–178).

Po končani obrtni šoli je nekaj časa ustvarjal doma v Gabrju, leta 1894 pa je odprl lastno delavnico v Kolodvorski ulici v Ljubljani v hiši gospe Wesnerjeve. Tam je zaposlil več pomočnikov. Pomočnik je dnevno zaslužil 1,3 goldinarja, približno 14 evrov.

Andrej Rovšek, mlajši, se je rodil 12. oktobra 1864 v Gabrju (v nadaljevanju Andrej Rovšek). Kot otrok je občudoval očetovo podobarsko ustvarjanje in se je zanj tudi sam navdušil. Osnovno znanje je dobil v domači šoli v Moravčah, praktično znanje pa najprej v domači hiši, nato pa tudi pri znanem podobarju Janezu Vurniku v Radovljici in pri kamnoseku Alojziju Vodniku v Ljubljani. Ko je odšel v Strokovno šolo za lesno industrijo v Ljubljano, ni bil začetnik. Po nekaterih virih je odšel v umetno-obrtno šolo, vendar je ta nastala šele leta 1901, z združitvijo dveh strokovnih šol - za lesno industrijo in za vezenje in šivanje čipk, ustanovljeni sta bili leta 1888. Poleg znanja s področja lesne industrije, so na šoli poučevali še rezbarstvo in strugarstvo ter pletarstvo in vrborejo. Bil je odličen učenec. Kasneje je večkrat povedal, kako potrebna je bila ta šola. Talent in izjemna zavzetost sta mu pomagala, da se je hitro razvil v priznanega podobarja in kiparja. Andrej je sicer želel na akademijo na Dunaj, ker pa ni imel dovolj osnovne izobrazbe, to ni bilo mogoče in šele na priporočilo deželnega kranjskega zbora v Ljubljani, je bil sprejet v prej omenjeno strokovno šolo. Poslance je prepričal s kipom

Rovškov oltar Lurške Matere Božje v farni cerkvi sv. Martina v Moravčah.
Foto: B. Brvar.

Vir fotografije: Dom in svet, 20, 1907, št. 5, str. 239.

Andrej Rovšek je imel vedno dovolj naročil, žal ga je bolezen zadnjih šest let ovirala, da ni mogel uresničiti vseh načrtov. Umrl je v 43. letu starosti, 3. marca 1907 v Ljubljani. Ker ni imel potomcev, je njegova vdova oddala delavnico prvemu pomočniku Ivanu Pengovu.

Pri pokojnem Rovšku se je človek, kristjan in umetnik združeval v skladni celoti. Za svoj poklic je bil ves vnet in je živel za svoje vzore. Če je govoril o umetnosti, je bil skoro zamaknjen. Kot umetnika so ga vsi krogi spoštovali in bridko jih je zadela novica, da je moral odložiti dleto v najlepši moški dobi (Malnerič, M. 1907, str.116).

Delo

Andrej Rovšek je s pomočniki v delavnici na Kolodvorski izdeloval kipe iz različnih materialov, cele oltarne skupine, izdelke pozlačeval, o vsem pa javnost seznanjal z oglasi v raznih časopisih, največkrat pa v Slovencu. Prve načrte za dela mu je izdelal risar in modelar prof. Celestin Mis, kmalu pa se je izuril tudi v načrtovanju in je delal po lastni zamisli, v slogu ornamentalne in figuralne plastike, večinoma v lesu. Poglobil se je v knjige umetnostne vsebine, izposojal si jih je na umetno obrtni šoli ali pa v Društvu za krščansko umetnost, katerega odbornik je bil od leta 1903.

Svoje izdelke je napravljajl skrbno in pazil, da so bili stanovitni in da so dobili trajno vrednost. Zato ni barval in zlatil oltarjev in kipov na krednati podlagi, marveč je te predmete rajši prepojil z oljem, čeprav je to stalo mnogo več truda in dela. Zato so njegovi izdelki ohranili prvotno svežost ... (Malnerič, M. Mali zapiski. Podobar Andrej Rovšek. Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko, 17, 1907, sešitek 3 in 4, str. 115–117).

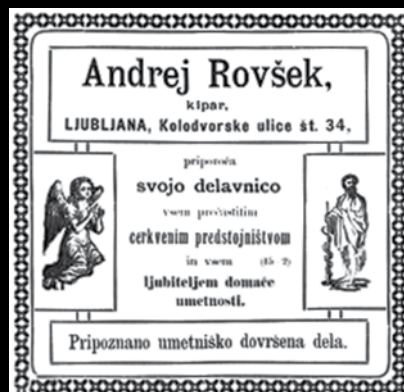
Andrej Rovšek je izdelal okoli 35 glavnih oltarjev in stranskih oltarjev. Naj omenimo samo cerkve v naši bližini: Sv. Andrej, Dob, Moravče, Pšata, Rova, Slemšek, Zasavska sveta gora, Zgornje Koseze. V moravški cerkvi sv. Martina je njegov oltar Lurške Matere Božje, za cerkev sv. Petra in Pavla na Vrhpoljah pa je izdelal zelo lep kip Lurške Matere Božje. Blagoslovili so ga konec februarja 1894. V cerkvi svetega Andreja je leta 1894 Andrej Rovšek izdelal stranska oltarja.

Oltarje je izdeloval po lastnih načrtih ali načrtih takratnih priznanih arhitektov risarjev, modelarjev in arhitektov.

Andrej Rovšek je izdelal tudi načrte za oltarje iz marmorja, tako leta 1906 za cerkev na Koroški Beli:

Načrt zanj je napravil kipar Andrej Rovšek v Ljubljani, kamnosek Vetorac v Šiški ga je pa izklesal iz različnih marmorjev. Tabernakelj, ki meri na višino 2'80 m, je iz kararskega marmorja tako dovršeno in kljub bogate členovitosti tako fino izdelan, da mora vsako še tako razvajeno oko zadovoljiti in hvali in ob enem priporoča za enaka dela svojega mojstra. Ta novi oltar je gotovo eden izmed najlepših na Gorenjskem (Domoljub, 19, 1906, št. 34, str. 34).

V več cerkvah je izdelal posamezne oltarne kipe, eno najboljših del je kip sv. Vida iz mavca, ki ga je naredil za podružnično cerkev v Šembijah v Trnovem na Notranjskem.

Vir: Slovenski list, 2, 1897, št. 2, str. 18.

Vir: Slovenec, 25, 1897, št. 294.

Andrej Rovšek je izdelal tudi več prižnic, omenimo Litijo, Dol pri Ljubljani, okvire za križeve pote, omare za krstne kamne, božji grob, tudi za Peče. Poleg novih stvaritev je mnogo oltarjev obnovil.

Za župnijsko cerkev v Mekinjah je izdelal zelo lepa hrastova vrata s številnimi okraski. Sodeloval je tudi pri restavraciji ljubljanske stolnice leta 1905 in 1906.

Pozlatil je friz, stucirane okvire v svetišču, prenovil kanoniške sedeže, stare, črvice a umetne medaljone na naslonilih z maso utrdil in tako to znamenitost rešil pogube. Rad bi bil dovršil še štiri medaljone iz kararskega marmorja za veliki oltar v zavodu sv. Stanislava, pa roka mu je prej omahnila (Malnerič, 1907, str. 117).

Viri so na voljo v uredništvu

Kip Lurške Matere Božje na Vrhpoljah v kapeli ob zvoniku. (foto: B. Brvar)

Sv. Vid v podružnični cerkvi v Šembijah v Trnovem na Notranjskem.
Vir: Dom in svet, 20, 1907, št. 6, str. 354

Kupujem po NAJVIŠJI ceni
hrastov želod
mah in bukov žir.
KNEZ, Vrhpolje - Moravče.

Oglas pred 97. leti

(Slovenec, 52, 14. oktober 1924,
št. 235, str. 6.)

Zapise in zanimivosti
iz Moravške zgodovine
zbira in ureja
g. Bogomil Brvar

Moravče.

Spomin na vojne žrtve.

(Ob odkritju spominka padlim vojakom
dne 10. oktobra 1926.)

To bil je vihar in bobnenje,
gora so se tresli vrhovi!
Ozračje je zibalo strašno grmenje,
ječali so naši domovi...

Odšli so moravški sinovi
z Gorice, iz Češnjice in z Limbarske gore,
z Vrhpolja, iz Krasc in Drtije. —
Kdo tugo ločitve opisati more,
da jok mu oči ne zalije?
Kako je srce ob slovesu bolelo
in koliko solz je po licih polzelo,
ko oče je svojo družino ostavljaj,
ko sin se je v tujo deželo odpravljaj,
ko mož je zapuščal otroke in ženo,
ko brat je odhitel v daljavo megleno...

Odšli so in mnogi se niso vrnili,
podrl jih je ljuti morilni vihar.
Žrtjenje so daleč od doma sklenili,
položil jih v grob je neznani grobar.
Tam sto in deset jih počiva v tujini,
ki vežejo nanje nas bridki spomini:
pred nami se dvigajo senčni Karpati
in solnčna Gorica žaluje za brati,
molčijo sneženi tirolski vrhovi —
povsod tam so naših junakov grobovi...

Minuli so grozni trenutki,
ki ni jih pozabil spomin.
Še čutijo naši občutki,
kaj trpel junak je trpin.
V spominek smo vtisnili draga imena,
globoko smo jih zapisali v srce,
iz njih ne izbriše jih sila nočena:
moravški junaki naj večno žive!

Neznani avtor:

(Domoljub, 49, 7. oktober 1926, št. 40, str. 639-640.)

g Moravče. Že dolgo let se je nameravalo
sezidati cerkvico pri Žalostni Materi Božji v
Hribcah. Letos se je izpolnila želja. V nedeljo
je blagoslovil novo sezidano cerkvico p. č. ka-
nonik Kajdiž. V svojem krasnem govoru je
posebno povdarjal požrtvovalnost faranov in
zasluge č. g. dekana, ki si jih je s tem pridobil.
To delo g. dekana ostane v nepozabnem spo-
minu vseh faranov! Kako stara je že božja
pot v Hribce, je povedal gospod kanonik en
slučaj, ki dokazuje, da je moralo biti že pred
par stoletji na tem mestu češčenje Žalostne
Materi Božje. Ko je namreč on vprašal za
časa potresa, ko je bival še kot dekan v Mo-
ravčah, odkod ta gorečnost, da hodijo vsak
večer cele procesije ljudi v Hribce, so mu po-
vedali stari ljudje, da je vladalo že l. 1836., ko
je divjala kolera po moravški dolini, isto za-
upanje v Žalostno Mater Božjo in so enako
kot sedaj hodile procesije. Z veliko vnemo so
okrasili pretekli teden novo cerkvico. Okrog
in okrog so stali do 30 m visoki mlaji, prepre-
ženi z zelenimi vencji in okrašeni z zastavami
ter naznanjali celi dolini veselo novost. Tuici
in domačini so soglašali, da toliko vencev še
niso nikjer videli. Enako okusno je bila okra-
šena tudi notranjost cerkve. Oltar je napravil
g. Pengov, svečnike in svetilke pa g. Kregar.
Oba sta mojstrsko izvršila svoje delo. Pri
blagoslovljenju se je nabralo do 5000 ljudi.
Krog 2000 ljudi se je udeležilo darovanja. Med
sv. mašo, ki jo je daroval preč. g. kanonik
Kajdiž, in darovanjem, sta prepevala morav-
ški cerkveni zbor in zbor ondotnega kat. slov.
izobraževalnega društva. Želeti bi bilo, da bi
oba zbora še kaj večkrat tako lepo skupaj
pevala, bodisi v domači cerkvi, bodisi v
društvu. Zakaj nam ne nudite prilike, ko to
lahko storite! V edinosti je moč!

Blagoslov nove cerkvice na Hribcah, pred 114. leti

(Domoljub, 20, 17. oktober 1907, št. 42, str. 665-666.)

Prelomnost zakonodajnega svežnja »Pripravljeni na 55«

BESEDILO: LJUDMILA NOVAK, poslanka EP

Smo v prelomnem trenutku za odziv Evropske unije (EU) in preostalega sveta na izredne razmere na področju podnebja in biotske raznovrstnosti. Smo zadnja generacija, ki lahko (še) pravočasno ukrepa.

Zakonodajni sveženj »Pripravljeni na 55« je najpomembnejši sklop predlogov za revizijo in posodobitev zakonodaje EU ter za uvedbo novih pobud, da se zagotovi skladnost politik EU s podnebnimi cilji, o katerih smo prvič razpravljali v Evropskem parlamentu na julijemskem plenarnem zasedanju.

EU si je v okviru evropskega zelenega dogovora z evropskimi podnebnimi pravili zastavila zavezujoč cilj, da do leta 2050 doseže podnebno nevtralnost. Kot vmesni korak k podnebni nevtralnosti pa je EU povečala svoje podnebne ambicije do leta 2030.

Zakonodajni sveženj se bo državljanov morda še najbolj dotaknil v okviru prometnega sektorja, saj ta predvideva 55-odstotno zmanjšanje emisij iz avtomobilov do leta 2030, 50-odstotno zmanjšanje emisij iz kombiniranih vozil do leta 2030 in ničelne emisije iz novih avtomobilov do leta 2035.

Če bomo zakonodajni sveženj v Evropskem parlamentu dokončno potrdili, čez nekaj let tako ne bo več možno kupiti novega bencinskega, dizelskega ali hibridnega avtomobila z obstoječo tehnologijo, saj bodo proizvajalci avtomobilov morali povsem izničiti današnje neposredne izpuste CO₂.

Cilj zakonodajnih predlogov, o katerih smo poglobljeno razpravljali v Evropskem parlamentu, je tako zagotoviti skladen in uravnotežen okvir za doseganje podnebnih ciljev EU, ki je pravičen in socialno pošten ter ohranja in krepi inovativnost in konkurenčnost industrije EU.

Ob tem je potrebno poudariti še pomen zagotavljanja enakih konkurenčnih pogojev za gospodarske subjekte iz tretjih držav. Zavedati se je potrebno, da podnebne bitke razviti zahodni svet sam ne more dobiti, če v njej ne bo sodeloval ves svet.

Za doseg cilja za leto 2030 bo sicer potrebna sistemska preobrazba celotnega gospodarstva. Reviziji nacionalnih energetske in podnebnih načrtov ter uredbe o upravljanju, ki bosta opravljeni v kratkem, bosta zagotovili celostno načrtovanje, izvajanje in spremljanje zelenega prehoda v obdobju do leta 2030.

V politični skupini ELS pa ob tem želimo, da ob sprejemanju tovrstne zakonodaje ne bi pozabili na to, da morajo ukrepi in predpisi vsebovati predvsem možnost za nadaljnji razvoj delovnih mest in novih tehnologij. Prav tako naj bo čim manj birokratskih ovir in novih davkov za lažji prehod na brezogljično družbo.

*Je čas, ki da,
je čas, ki vzame,
pravijo, je čas,
ki celi rane,
in je čas, ki nikdar ne mine,
ko zasanjaš se v spomine.*

Zahvala

Ob izgubi našega

Milana Urbanije

– BRSETOVEGA S POGLEDA

se želimo iskreno zahvaliti vsem, ki ste se od njega poslovili in ga pospremili na zadnji poti.

Hvala za izrečena sožalja, darovano cvetje in sveče, vaščanom za darove cerkvi, župniku Kancijanu za lepo opravljen obred in besede slovesa, pevcem za ganljivo petje, trobentaču za odigrano Tišino ter pogrebniemu podjetju Vrbančič za izvedbo, še posebej Matevžu Lipovšku.

Vsi njegovi

*Ko je srca bolečina prevelika
se tudi solza posuši,
le duša nemo vpije:
Zakaj več tebe ni?*

Zahvala

Terezija Trdin,

GOBARJEVA MAMI IZ LIMBARSKE GORE

28. julij 1947 - 20. september 2021

Iskreno se zahvaljujemo sorodnikom, sosedom in prijateljem za izrečena sožalja, besede tolažbe, darovano cvetje, sveče in svete maše.

Hvala župniku g. Kancijanu Čizmanu za lep obred.

Hvala tudi pogrebni službi Vrbančič.

Žalujemo, vsi njeni

*Vse na svetu mine,
vse se spremeni,
le spomin na tebe
ostaja in živi.*

V spomin

8. septembra mineva deset let,
odkar nas je zapustila naša draga

Julijana Vozel

ROJENA ROKAVEC IZ MOŠENIKA.

Hvala vsem, ki se je spominjate, postojite ob njenem grobu, ji prižgete svečo in jo ohranjate v lepem spominu.

Vsi njeni

Pisma bralcev

Rubrika *Pisma bralcev* je namenjena vsem, ki želite s predlogi, pobudami in kritičnim razmišljanjem izboljšati ali popestriti življenje v občini. Namenjena je tudi javnim vprašanjem občinski upravi, kadar gre za teme, zanimive za širši krog bralcev. Preko pisem bralcev lahko javno postavite vprašanja ali predloge glede samega časopisa. *Pisma bralcev* ne smejo biti žaljiva in zlonamerna. V kolikor gre za vprašanje, naslovljeno na javno osebo ali ustanovo, je objava omejena na dva zapisa z vsake strani na posamezno temo. Teksti naj praviloma ne presegajo 3500 znakov s presledki. Pisem bralcev ne lektoriramo in ne popravljamo slogovno. Opravimo samo osnovni pregled teksta in popravimo le tipkarske napake.

Javno vprašanje za župana Milana Balažica.

Spoštovani!

V zadnji številki »Novic iz Moravške doline« ste zapisal v uvodu: »Res smo malo posebni«. Na vse zapisano v nadaljevanju bom Vašo misel tudi obelodanil. Namreč v nadaljevanju je bilo zapisano, da ste začeli priprave na sprejem novega občinskega Proračuna za leti 2022-2023 in da ste 31. avgusta sklical zbor vaških skupnosti na katerem so »predstavniki moravških vasi« podali pobude za nove projekte, ki so v skladu z interesi in željami naših ljudi. »Naših ljudi«! **Sprašujem kateri v vasi Selo pri Moravčah so to?**

Po prevzemu Vašega mandata za župana ste izjavil, da boste vzpostavili stanje po Krajevnih skupnostih, kot tudi to, da se bodo morali sestati vaščani in določiti med seboj osebo, ki jih bo zastopala na zbore vaških skupnosti na občinski ravni. Dolgo časa je preteklo ko se je v glasilu občine Moravče pojavil zapis in predstavitev vseh teh predstavnikov vaških odborov. Tudi za vas Selo pri Moravčah - po tem pa dolgo nič. **Javno zapišite v naslednji številki glasila kdo je kdaj in kje je takšno odločitev in na katerem zboru v vasi Selo pri Moravčah je bilo pisno sprejeto s strani vaščanov z izjavami kdo nas bo zastopal? V nadaljevanju pa tudi kdo je koga potem od vaščanov pred 31.08.2021 povprašal za želje in interese vseh kaj bi bilo potrebno za vas še postoriti? Kdo od vaščanov je bil povprašan za kakšne predloge?**

Predstavniki vasi naj Vam to pisno pojasni, da boste znali podati odgovor v glasilu javno za vse vaščane, kateri morajo biti vsekakor vsesplošno o namerah obveščeni. Vse zapisano v razmislek kot v uvodu »Res smo malo posebni«, kot bi rekel prvo in drugorazredni. Hvala za vse kar Vam je ob obljubah kljub epidemiji Covid-19 do danes uspelo uresničiti in tudi za vse kar se bo zgodilo v dobrobit vseh vaščanov Sela pri Moravčah. Pričakujem, da sprejmete zapisano brez zamere in Vas lepo pozdravljam.

Iztok Cajhen

Spoštovani gospod Izток Cajhen,

najprej hvala za Vaše vprašanje, ki mi daje možnost, da javno odgovorim vsem, ki jih to zanima. Ko sem decembra 2018 prevzel vodenje Občine Moravče, sem tudi na področju lokalne samouprave dobil slabo dediščino. Krajevne skupnosti, ki so jim odvzeli sredstva, povečini niso več delovale. Na zadnjih volitvah so nekatere ostale celo brez izvoljenih predstavnikov. Zato je bila ena mojih prvih nalog, da prenovim lokalno samoupravo in naše občanke in občane povabim k sodelovanju in soodločanju, saj gre navsezadnje za uresničevanje njihovih konkretnih interesov. Ker je bil Statut, najvišji akt občine, že dolgo časa nezakonit, na kar nas je opozarjala država, sem videl priložnost, da v novem Statutu predlagam tudi oblikovanje nove zasnove lokalne samouprave – ustanovitev vaških skupnosti. Teh smo predvideli 41, kar okvirno pokriva število vasi v naši občini, skupaj s trgom Moravče in dvema občinskima regijskima središčema – Vrhpolje in Peče. Nov Statut je pripravila pravna stroka in že leta 2019 sem ga predložil v sprejem Občinskemu svetu. Ker gre za temeljni akt občine, je potrebna dvotretjinska večina. Kot vemo, opozicija (Lista bivšega župana Rebolja in SDS) ne deluje konstruktivno in na vsakem koraku županu preprečuje delo za ljudi. Običajno jih v koaliciji (Neodvisna lista, NSi in SLS) preglašujemo, ker pa nimamo dvotretjinske večine, jim je to omogočilo preprečiti sprejem novega Statuta in s tem preoblikovanje lokalne samouprave tako, da bo ta bližje ljudem.

Ker sem po zakonu zavezan, da vsako leto ponovim predlog novega Statuta, sem to tudi storil in ta je bil doslej brez vsakega tehtnega argumenta s stani opozicije že trikrat zavrnjen. Ker krajevnih skupnosti praktično ni več, novega Statuta pa se v tem mandatu očitno ne bo dalo sprejeti, sem se odločil za prehodno rešitev. V skladu z obstoječim Statutom sem s sklepom ustanovil novo posvetovalno županovo telo – Zbor vaških skupnosti. Za pomoč pri predlaganih zastopnikih vasi sem se obrnil na lokalne odbore strank in list, društva krajanov in podobno. Tako sestavljen Zbor je začel plodno delovati, kar kaže na željo ljudi po soodločanju o razvoju naše občine (vključno s participativnim proračunom). Tako bo ostalo do volitev prihodnje leto, po katerih upam, da bo nova večina v Občinskem svetu potrdila nov Statut in s tem omogočila volitve vaških odborov kot pomembnega koraka v smeri širitve naše lokalne demokracije. Že od prvega dne mojega županovanja pa velja, da mi lahko sleherni občan poda pobudo oziroma pobude za izboljšanje kakovosti bivanja v naši občini.

Tudi sam Vas lepo pozdravljam in želim vse dobro.
Dr. Milan Balažic, župan Občine Moravče

MESI 2 Žani Urankar s.p. UREJANJE OKOLICE / TLAKOVANJE

Podjetje MESI 2, Žani Urankar s.p., se ukvarja z urejanjem okolic (tlakovanje dvorišč), dobavo in vgradnjo čistilnih naprav in zbiralnikov vode. Smo specializirani pri prodaji in montaži PVC skritih robnikov MASTER EDGE, kar je tudi slovenski proizvod.

Lomljeni zidaki

- enostranski
- dvostranski
- štiristranski
- trapezoidni
- stebri
- kape

Občina Moravče

t: 01 72 47 140 / f: 01 72 31 035
 Ponedeljek: 8.00 - 10.30
 in 11.00 - 15.00
 Sreda: 8.00 - 12.00 in 13.00 - 17.00
 Petek: 8.00 - 10.30 in 11.00 - 13.00

Karitas

Tretji četrtek v mesecu: 17.45 - 18.45

Rdeči križ

g: 031 291 564
 Prvi ponedeljek v mesecu:
 17.00 - 19.00

Župnijski urad

t: 01 72 31 055
 Ponedeljek in petek: 9.00 - 10.00
 in 16.00 - 18.00

Pošta

t: 030 718 533
 Ponedeljek, sreda, petek:
 9.00 - 12.00 in 13.00 - 16.00
 Torek, četrtek: 9.00 - 11.00
 in 15.00 - 18.00
 Sobota: Zaprto

Policijska pisarna

Ponedeljek: 16.00 - 18.00
 Petek: 8.00 - 10.00
 Zadnje nedeljo v mesecu:
 8.00 - 10.00

Osnovna šola Jurija Vege

t: 01 72 31 003 in 01 72 31 210
www.osmoravce.si
 Od ponedeljka do petka: 7.00 - 15.00

Vrtec

t: 01 72 31 227
 Od ponedeljka do petka: 7.00 - 15.00

**Podružnična
 osnovna šola
 Vrhpolje**

t: 01 72 31 233
 Od ponedeljka do petka: 7.00 - 15.00

Zavod za gozdove

Revir Moravče, Vegova 7
 g: 041 657 223

Gasilska zveza Moravče

t: 01 72 31 234
 24-urna dežurna služba
 na telefonu 112

Knjižnica Daneta Zajca

t: 01 72 31 359
 Ponedeljek: ZAPRTO
 Torek: 13.00 - 19.00
 Sreda: 7.00 - 9.00 in 11.00 - 14.00
 Četrtek: 13.00 - 19.00
 Petek: ZAPRTO
 Sobota: 9.00 - 12.00

Ambulanta splošne medicine

t: 01 72 31 008
 Ponedeljek in sreda: 12.30 - 19.30
 (sprejem do 18.00)
 Torek, četrtek, petek: 7.00 - 14.00

Amb. za otroke in mladino

t: 01 72 32 943
 Ponedeljek in sreda: 13.00 - 20.00
 Torek: 7.00 - 14.00 (ambulanta),
 10.30 - 14.00 (posvetovalnica)
 Četrtek: 7.00 - 14.00 (ambulanta)
 8.30 - 11.00 (sis. pregledi),
 Petek: 7.00 - 14.00 (ambulanta)
 8.00 - 11.00 (ambulanta)

Diagnostični laboratorij

Ponedeljek in sreda: 12.30 - 19.00
 Torek, četrtek in petek: 7.00 - 13.30
 Odvzem za biokemične preiskave:
 8.00 - 10.00

Zobna ambulanta

t: 01 72 31 150
 Ponedeljek in sreda: 6.45 - 13.15
 Torek in četrtek: 12.45 - 19.15
 Petek: 6.45 - 12.45

Zobna ambulanta za otroke in mladino

t: 01 72 32 750
 Ponedeljek in sreda: 7.00 - 14.00
 Torek in četrtek: 13.00 - 19.00
 Petek: 7.00 - 13.30

Patronažna služba

t: 01 72 32 944
 Od ponedeljka do petka: 7.00 - 8.00

Lekarna

t: 01 77 70 245
 Ponedeljek: 12.00 - 19.00
 Torek, četrtek, petek: 7.30 - 14.00
 Sreda: 13.00 - 19.00
 Prva sobota v mesecu: 8.00 - 12.00

**Kmetijska svetovalna služba
 KGZS - Zavod LJ, Izpostava KSS
 Domžale**

Šaranovičeva cesta 21a, Vir
 t: 01 724 18 45 ali 01 724 48 55
 Uradne ure: ponedeljek in sreda
 od 8. do 11. ure oz. po dogovoru

**Slovenski okoljski javni sklad,
 mreža ENSVET**

Brezplačno energetske svetovanje
gasper.stegnar@ensvet.si
 (po predhodnem dogovoru)

**Dežurna številka za javljanje
 okvar na javnem vodovodnem
 in kanalizacijskem omrežju**

01 729 54 30

Sklepanje avtomobilskih zavarovanj

 Urša Rems Brodar
  www.nissan-krulc.si
 ursa.rems@nissan-krulc.si
 031-362-397

Nudimo tudi

Cenitve kasko škod in karoserijska popravila
 vse znamke vozil / traktorjev / delovnih strojev

Nagradna križanka

AVTOR: GREGA RINTAR	VEDA O SPRE- MEMBAH SNOVI	DUŠEVNA BOLEZEN, HUDA MOTNJA DOJEMANJA	NAŠ PESNIK IN PISATELJ (RADIVOJ)	NAŠA NOVI- NARKA (NUŠA)	NIKOLA TESLA	GRŠKA GORSKA NIMFA	MADŽARSKI ŠAHIST (JOSEF)	HOLAND. SLIKAR (WILLEM VAN)	KOTANJA V ZEMLIŠČU, DNJACA	RASTLIN- SKO BARVILO, KANA, KNA	IZDELO- VALEC ORGELO	RICHARD GERE	NOTRANJ DEL SEMENA	JAPONSKO MESTO NA KJUŠUJU	NASTA- JANJE KAMNOV V LEDVICAH	LASTNOST OKOSTE- NELEGA	EGIP- TOVSKI BOMBAŽ
NASELJE V OBČINI HORJUL																	
PROIZ- VODNJA ELEKTRO- ENERGIJE																	
IGRALEC BALOH					PREDMEST. LONDONA PREDMET PRI KEGLJANJU							PRITOK, DOLIV					
RUSKO SIBIRSKO MESTO OB REKI JENISEJ							DIVJI KOZEL NEMŠKA IGRALKA HERMANN								HRV. PISEC VELIKA- NOVIČ MADŽAR. POGORJE		
CIRILSKA ČRKA				NOVINARKA CETINSKI MALNAR ANDREJ DEKLEVA						PRIJETEN VONJ							TROPSKA RASTLINA ZA IZDE- LOVANJE PUŠČIC
ANTON FOERSTER			SNOV ZA GOJENJE BAKTERIJ ZADNJI DEL					OBLJUBA	TRŽNICA					KOSOVSKI ODVETNIK VLLASI NASELJE OB SOČI			
NAŠ KARDINAL (FRANC)						IT. POLITIK (ALDO) NAŠ NEKO. POLITIK (DUŠAN)						VRSTA MRZLICE					
PROŽEN KOVINSKI PREDMET ZA BLAŽENJE SUNKOV												RASTLINA JETIENIK					
SPONA, OKOV				LJUBO ŠERČER			ŠPORTNIK Z BALONOM VELIKA NERODNA ŽENSKA									ERBU	
				IGRALKA JUVAN												NEKDANJI PLAVALAC MAJČEN	
GESLO													MESTECE NA BAVAR- SKEM IGRALKA LONG				
JUŽNI DEL FRANCJE					ŠOTNAT SVET										INSTINKT		
					TANJA ODER										NASTJA ČEH		
IZMETAČ NABOJEV PRI PUŠKI								NASIL- NIŠTVO, NASILSTVO									
JAPONSKO MESTO NA HONŠUJU								BERAČICA IZ PREŽIHOVE JAMNICE					NEPRE- TRGANA VRSTA TOČK				

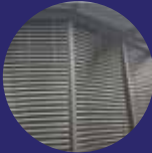
POMOČ: IGARKA-mesto ob reki Jenisej, MARANTA-tropska rastlina za izdelovanje puščic, NAILA-mestece na Bavarskem, OLIGOFRENIJA-huda motnja dojemanja

Geslo boste dobili v potemnjenih poljih, ko pravilno rešite križanko. Gesla pošljite v zaprti ovojnici na naslov Občina Moravče, Vegova 9, 1251 Moravče s pripisom »Nagradna križanka« in v njej zapišite tudi svoj naslov. Ovojnico lahko tudi odložite v nabiralnik Občine Moravče (pred vhodom v prostore Občine Moravče). Med pravilnimi rešitvami bomo izžrebali nagrajenca oz. nagrajenko, ki bo prejel(a) nagrado. Izžrebani pošiljatelj(ica) pravilnega gesla bo prejel(a) nagrado **KMETIJSKE ZALOŽBE, D.O.O.**

Geslo križanke, objavljene v prejšnji številki Novic iz Moravške doline (7/2021) je bilo **Z BRANJEM DO ZNANJA**. Izžrebana pošiljateljica pravilnega gesla je gospa Marija iz Moravč, ki bo od sponzorja križanke, **KMETIJSKE ZALOŽBE, D.O.O.** prejela knjigo po izbiri. Po pošti bo prejela seznam knjig, med katerimi bo lahko izbirala.

Montaža senčil, Veneta, Andrej Pergar s.p.
Drtija 6, 1251 Moravče

Za naročilo ali več informacij pokličite na telefon **041 745 180**
ali pišite na e-naslov **sencila.veneta@gmail.com**.
<https://www.facebook.com/sencilarolete>

MIZARSTVO AVBELJ

IZDELAVA POHIŠTVA PO NAROČILU

Avbelj Milan s.p. –Mizarske storitve
Stegne 1, 1251 Moravče

www.mizarstvo-avbelj.si

info@mizarstvo-avbelj.si

GSM: 041 641 446

BORIS KOPITAR
SVETUJE

**PREVERITE SLUH IN
POSKRBITI ZANJ**

OBIŠČITE AUDIOBM
AUDIOBM.SI SLUŠNI CENTRI

Pri Jurku

GOSTILNA IN PICERIJA

**DOSTAVA
HRANE
NA DOM**

tel.: 01 723 28 83

gsm: 040 144 783

Trg Svobode 15, 1251 Moravče
<https://www.facebook.com/PicerijapriJurku>

BARVE LAKI PIRC

**NOVA
TRGOVINA
ZA DOM**

Sončna ulica 1a, Domžale - Vir

NASPROTI TRGOVINE HOFER

051 647 602

ODPRTO ŽE OD 6. URE

BARVE, AVTOLAKI, ČISTILA...

3M

TEKNOS

ALCEA C.A.R.F.I.T

- brezplačna kontrola vida
- korekcijska očala
- sončna očala
- športna očala
- kontaktne leče

OK
optika
KRHLIKAR

Očesna optika Krhlikar

Trg svobode 2, 1251 Moravče

T: 01 723 28 22, M: 040 709 232

optika.krhlikar.pe@gmail.com

www.optika-krhlikar.si

Renault care service
živi avtomobili za vse življenje

Ugodnosti
za lastnike
Renault vozil
iz občine Moravče

25% popust na originalno motorno olje

10% popust na servis in ostale storitve*

Renault priporoča

avtohiša KRULC www.avtohiša-krulc.si
☎ 01 72-31-200

*Zgoraj navedeni popusti veljajo za vse lastnike vozil Renault, ki imajo stalno ali začasno prebivališče v občini Moravče. *popust ne velja na kľuče, kartice vžiga, drobni material ter ekološko takso. Popust ni časovno omejen in velja do preklica.

NISSAN
INTELLIGENT MOBILITY

Povsem novi Nissan Qashqai
Vrhunski crossover, elektrificiran
z blagim hibridnim pogonom
za 229 €/mesec* 5 let jamstva*

KRULC
ZE 30 LET POOLBLAŠČENI SERVISER
VOZIL NISSAN

KRULC d.o.o.
Cesta heroja Vasje 8, 1251 Moravče
Delovni čas 08-18, sobota 08-12
Tel: 01 723 12 00 www.nissan-krulc.si

Kombinirana poraba goriva: 7,35-6,25 l/100 km. Emission CO₂: 166-141 g/km. Emission stopnja Euro6D Full. Emission NOx: 0,0167-0,0237 g/km. Emission trdnih delcev: 0,00008-0,00035 g/km. Št. delcev (x10⁹): 0,17-0,53. Ogjikov dioksid (CO₂) je najpomembnejši toplogrejni plin, ki povzroča globalno segrevanje. Emission iz prometa onesnažuje zrak in tako pomembno prispeva k poslabšanju kakovosti zunanjega zraka. Prispevajo zlasti k čezmerno povišanem koncentracijam prostornega ozona delcev PM₁₀ in PM_{2.5} ter dušikovih oksidov.

*Informativni izračun je izveden na dan 24. 8. 2021 za novi Nissan Qashqai 1.3 DIGT 140 HP CONNECTA. Nakupodena cena z 3% upoštevanim popustom in oči, znaša 27.100 € (informativni izračun za skupni mesečni kredit v višini 7.483,37 € je izveden za obdobje 60 mesecev in upošteva mesečno obdobje 1,48 % in potog v višini 270,84 €, SGM + 4,86 %, za lahko sprejeti, če se sprejeti katerikoli element v plačilu. Kratekjametov, vne levič v 48 mesečnih obrokih v višini 220,00 € in z zadnjim povišanim obrokom v višini 11.900,79 €, skupna finančna izpostavljenost z 3% upoštevanim popustom, ki ga mora odplačati kreditjematec, znaša 23.540,04 €, od tega znašata zavarovalna premija 288,34 € in stroški odplačila kredita 381,60 €, v financiranje je vključeno brezplačno 3-letno posojilno jamstvo, ki vsebuje 3 leta tvarišne garancije ter posojilno jamstvo za 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60 mesecev. Akcija velja do 31. 10. 2021. Nissan je pridružitve pravico, da akcijo predložijo zahtev, ali jo podajo. Slika so simbolične. Podrobščini vozilov: Renault Nissan Slovenija, d. o. o., Dunajska 22, 1001 Ljudmila, Več na nissan.si

PEPLAST

Brizganje plastičnih mas - PVC ograje - Rolete - Žaluzije - Tende - Komarniki - Garažna vrata

ALU in PVC okna-vrata KRPAN ŽALUZIJE

PEPLAST d.o.o.
Sladova cesta 9a,
1251, Moravče, Slovenija
TEL: 01/7232-868
GSM: 041/753-617
info@peplast.si

www.peplast.si

Avtohiša Vesel

Martin Vesel s.p.

SERVIS
Češnjice 16b
1251 Moravče

t. 01 72 31 032
g. 041 687 336

- Priprava vozil za tehnični pregled
- Servisne storitve za vozila vseh znamk
- Brezplačno nadomestno vozilo
- Kleparska dela
- Delovni čas
pon - pet od 8^h - 18^h

www.avtohiša-vesel.si

 TV - INTERNET

Slovenski in tuji TV programi z Limbarske gore
in Krvavca - Kržišča. Brezžično do objekta!

ZANESLJIVO IN UGODNO!

- TV OD 16€, INTERNET od 13€, MOBILNI TELEFON od 5€/mesec
- Najboljši športni, filmski, otroški in dokumentarni programi s podnapisi
- INTERNET in IPTV signal tudi s kamniškega gradu, Krma, Ambroža, Velike Planine, Zgornje Javoršice, Kališča, Rožična, Zasavske Svete gore, Peč, Črničva, Slivne, Sv. Miklavža

☎ 040 997 007
www.zvezdatv.si www.gorosan.com

ZANESLJIV SERVIS LCD TV

VRATA JERMAN.

PRODAJA IN MONTAŽA

MARKO JERMAN s.p.
gsm.: 041 387 111
e-mail: mare.jerman@gmail.com
www.montaza-jerman.net

izmere • svetovanje • prodaja • montaža • servis